LAMK Lahden ammattikorkeakoulu
Lahti University of Applied Sciences

PERUSKOULUN PÄÄTTÄVÄT NUORET VALINTOJEN EDESSÄ

Opiskele – Työllisty -messut Hartolassa

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi
Sosiaalipedagogisen aikuistyön ja perhetyön polku
Opinnäytetyö
Syksy 2018
Sanna Huuskonen
Johanna Lindstam

Tiivistelmä

Tekijä(t)	Julkaisun laji	Valmistumisaika
Huuskonen, Sanna Lindstam, Johanna	Opinnäytetyö, AMK	Syksy 2018
	Sivumäärä 41+1	

Työn nimi

Peruskoulun päättävät nuoret valintojen edessä
Opiskele – Työllisty -messut Hartolassa

Tutkinto

Sosionomi amk

Tiivistelmä

Opinnäytetyön aiheena oli peruskoulun päättävät nuoret valintojen edessä. Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena. Aihe tuli toimeksiantajalta Osaan!-hankkeen ohjausryhmältä. Yhteistyökumppanina oli Pienten kuntien työkkäri -hanke.

Opinnäytetyön tavoite oli tuoda hartolalaisten, sysmäläisten, joutsalaisten ja pertunmaalaisten peruskoulun päättävien nuorten tietoisuuteen lähialueen eri koulutus- ja työllistymisvaihtoehtoja. Hankkeet järjestivät yhteistyössä Opiskele – Työllisty -messut Hartolan Kunkkuareenalla 1.11.2018. Näytteilleasettajina olivat toisen asteen oppilaitokset sekä lähialueiden yritykset. Messuvieraiksi oli kutsuttu kaikki Hartolan, Sysmän, Joutsan ja Pertunmaan peruskoulujen 8.- ja 9.-luokkien oppilaat sekä aikuisten perusopetuksen oppilaat. Lisäksi messut olivat iltapäivällä avoinna kaikille kiinnostuneille.

Messujen yhteydessä kysyttiin messuvierailta palautetta Opiskele – Työllisty -messuista. Näitä palautteita saatiin 88 kappaletta. Opinnäytetyöhön analysoitiin peruskoulun loppusuoralla olevien nuorten (8.- tai 9.-luokkalainen) ja aikuisten perusopetuksen oppilaiden vastauksia. Tähän opinnäytetyöhön haluttiin saada tietoa peruskoulun viimeisillä luokilla olevilta nuorilta, oliko messuilla heidän mielestään riittävästi tietoa eri koulutus- ja työpaikkavaihtoehdoista sekä kokivatko he tällaisen tapahtuman tärkeäksi myös jatkossa. Lisäksi palautetta pyydettiin messujen jälkeen sähköisesti näytteilleasettajilta sekä messujen työryhmältä erillisessä palautetilaisuudessa.

Vastausten perusteella voidaan todeta, että Hartolassa järjestetyt Opiskele – Työllisty -messut vastasivat lähiseudun nuorten tarpeeseen tekemällä tutuksi alueen jatkoopintomahdollisuuksia. Nuoret saivat konkreettista tietoa eri koulutusaloista ja oppilaitoksista oman päätöksentekonsa tueksi. Lisäksi heidän mielestään tällaiselle tapahtumalle on tarvetta myös jatkossa.

Avainsanat

Koulutuksellinen syrjäytyminen, nuoret, siirtymävaihe, messujen järjestäminen

Abstract

Author(s)	Type of publication	Published
Huuskonen, Sanna Lindstam, Johanna	Bachelor's thesis	Autumn 2018
	Number of pages 41+1	

Title of publication

Comprehensive school leavers facing a choice
Opiskele – Työllisty Fair in Hartola

Name of Degree

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Abstract

The subject of the thesis is young comprehensive leavers facing choices. The thesis was executed as a functional study. The subject was given by the steering group of the Osaan! project. The Pienten kuntien työkkäri project was a collaboration partner.

The objective of the thesis was to inform comprehensive school leavers in Hartola, Sysmä and Joutsa on education and employment opportunities in the surrounding area. The projects organized the Opiskele – Työllisty Fair at Hartola Kunkkuareena on 1 November 2018. Secondary education providers and companies from the region were participating as exhibitors. All eighth and ninth grade comprehensive school pupils from Hartola, Sysmä, Joutsa and Pertunmaa were invited as visitors, as well as students of adult basic education. In the afternoon the fair was also open for everybody interested.

During the Opiskele – Työllisty Fair, visitors were asked to give feedback. Feedback was given by 88 visitors. For this thesis feedback was analyzed from both young pupils ending comprehensive school (eighth or ninth grade) and students of adult basic education. The aim was to study if the students in the final grades of comprehensive school have received enough information about education and employment possibilities, and if they experienced that this kind of fair is important to be organized in the future. In addition, the exhibitors were asked to give feedback by email after the fair, and a feedback session was arranged with the work group of the fair.

Based on the feedback, the Opiskele – Työllisty Fair in Hartola met the need of the youth of the region by bringing studying possibilities into the awareness of the pupils. The pupils received hands-on information on different sectors of education and schools to support their decisions. In addition, according to them this kind of event is needed in the future.

Keywords

educational exclusion, young people, transition phase, organizing a fair

SISÄLLYS

1 JOHDANTO ... 1
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA ... 3
2.1 Toimeksiantajan esittely ... 3
2.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite ... 4
3 NUORTEN KOULUTUKSELLINEN SYRJÄYTYMINEN ... 5
3.1 Nuorten syrjäytyminen ... 5
3.2 Nuorten syrjäytymisriskit ... 6
3.3 Nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen ... 8
4 NUOREN ELÄMÄNHALLINTA JA VALINNAT ... 10
4.1 Elämänhallinta ja elämäntavat ... 10
4.2 Nuorten koulutusvalinnat ... 12
4.3 Valintojen seuraukset ja vastuu ... 14
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN ... 17
5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö ... 17
5.2 Aineistonkeruu menetelmät ... 17
5.3 Luotettavuuden tarkastelu ... 19
6 OPISKELE – TYÖLLISTY -MESSUJEN JÄRJESTÄMINEN ... 20
6.1 Messujen suunnittelu ... 20
6.2 Messujen toteutus ... 24
6.3 Messupalaute ... 26
7 JOHTOPÄÄTÖKSET ... 31
8 POHDINTA ... 33
LÄHTEET ... 36
LIITTEET ... 41

1 JOHDANTO

Nuoruudessa yksi suurista valinnoista tapahtuu 15-16 ikävuoden tietämillä, kun peruskoulu päättyy ja nuori saa valita, mitä tehdä yläkoulun jälkeen. Kauaskantoisia suunnitelmia ja vakaita päätöksiä voi olla vaikea tehdä, jos ei tiedä, mitkä asiat koulutuksessa tai työelämässä kiinnostavat. (Martikainen 2015, 21.)

Vuonna 2016 peruskoulun päätti 57 615 nuorta, joista melkein kaikki hakivat toisen asteen koulutukseen. Vain 50 oppilasta ei hakenut yhteishaussa jatko-opintoihin. Koulutusten ulkopuolelle jäi noin 1 400 opiskelijaa, vajaa 3 prosenttia peruskoulun päättäneistä. Viime vuosina on tapahtunut huomattavaa kehitystä koulutuksen aloittamisessa, kun yhä useampi jatkaa toisen asteen opintoihin. Peruskoulun jälkeisen tutkinnon puuttuminen on kuitenkin kansainvälisesti tarkastellen Suomessa ongelmallisen yleistä, mihin vaikuttavat etenkin ammatillisten oppilaitosten keskeyttämismäärät. (Nuorisobarometri 2017.) Kaikki nuoret eivät vastaanota saamaansa opiskelupaikkaa tai keskeyttävät opinnot välittömästi niiden alettua esimerkiksi väärän alan valinnan vuoksi. Vuosittain jokaisesta ikäluokasta jää nuoria ilman jatko- opiskelupaikkaa, ja osa heistä ei suorita myöhemminkään mitään perusopetuksen jälkeistä tutkintoa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2015, 15.)

Yksi hälytysmerkki aikuistuvan nuoren elämässä on se, jos hän ei hakeudu peruskoulun jälkeen koulutukseen, ei suorita toisen asteen tutkintoa ja on vaarassa päätyä pitkäaikaistyöttömäksi. On arvioitu, että yhden varhaisessa vaiheessa syrjäytyneen nuoren ennen eläkeikää aiheuttamat kustannukset yhteiskunnalle ovat noin miljoona euroa. (Kuikka, Närhi & Seppälä 2010, 14.)

Osaan!-hankkeen ohjausryhmä haluaa tarttua tähän ajankohtaiseen aiheeseen järjestämällä 8.-9. -luokkalaisille ja aikuisten perusopetuksen oppilaille Opiskele – Työllisty -messut marraskuussa 2018 Hartolassa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä pyrimme messujen avulla tuomaan tietoisuuteen eri oppilaitoksia sekä koulutusmahdollisuuksia valintojen edessä olevalle nuorelle. Tavoitteenamme on tuoda maaseudulla asuvien peruskoululaisten nähtäväksi mahdollisimman monia alueen kouluja, jotta oman jatko-opiskelupaikan valitseminen olisi helpompaa. Seuraava yhteishaku ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen alkaa helmikuussa 2019.

Maaseudun nuorilla on usein tilanne, että jatko-opiskelupaikka valitaan enemmän sijainnin kuin mielenkiinnon mukaan. 16-vuotias ei haluaisi vielä muuttaa pois lapsuuden kodista vaan valitsee jatko-opiskelupaikan niin, että opiskelu ja kouluun matkustaminen ovat mahdollisia ilman muuttoa omilleen. Esimerkiksi Sysmässä on nykyään tarjolla toisen asteen kouluista vain Sysmän lukio, jonne kevään 2018 yhteishaussa haki kymmenen nuorta.

Muut sysmäläiset 29 nuorta peruskoulun päättäjää hakivat ammattikouluun tai lukioon muille paikkakunnille, esimerkiksi Heinolaan tai Asikkalaan.

Varsinkin pienillä paikkakunnilla, kuten Hartola ja Sysmä, ei nuorilla ole paljon vaihtoehtoja, joista koulutuspaikan voisi valita. Näillä paikkakunnilla on lukiot, mutta muita oppilaitoksia ei ole. Lähin ammattikoulu Sysmästä katsottuna sijaitsee Heinolassa, jonne on matkaa noin 50 kilometriä. Nuori joutuu punnitsemaan, haluaako mennä paikalliseen lukioon ja asua kotona vanhempien kanssa vai muuttaako peruskoulun jälkeen toiselle paikkakunnalle ammatin perässä. Sysmästä voi kyllä käydä koulua Heinolassa, mutta linja-autolla matka kestää 1h ja 15min. Koulupäivistä tulee väistämättä melko pitkiä ja raskaita.

Sosionomin työssä kohtaamme nuoria heidän elämänsä eri nivelvaiheissa, joissa elämänhallinnallisten oppien ja tuen tarve on suuri. Messujen järjestämisellä saamme kosketuspintaa siihen, miten nuori tekee elämänsä tärkeitä valintoja, mikä heitä ohjaa ja millaista tukea he siihen tarvitsevat. On myös hyvä selvittää, mitkä seikat vaikuttavat mahdolliseen syrjäytymisriskiin ja kuinka suuri merkitys koulutuksella on nuoren tulevaisuuteen.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA

2.1 Toimeksiantajan esittely

Maaseudun nuorten työllistymisen ja elämänhallinnan haasteet ovat kasvaneet paikallisen, valtakunnallisen ja globaalin tilanteen seurauksena. Tämä näkyy nuorisotyöttömyyden kasvuna sekä nuorten näköalattomuuteen liittyvinä lieveilmiöinä, joita Sysmässä ja Hartolassa on havaittu lisääntyvästi vuosina 2015-2017. (Osaan!-hanke 2018.)

Tammikuun lopussa 2017 Sysmässä ja Hartolassa oli alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita yhteensä 25 henkilöä (Ely-keskus 2017). Heistä käytetään käsitettä NEET-nuori (Not in Education, Employment or Training). He eivät ole parantamassa työmarkkinavalmiuksiaan koulutuksen, harjoittelun tai työn avulla. NEET-nuorille yhteistä on suurempi riski jäädä myös tulevaisuudessa valtavirran ulkopuolelle, ansaita alhaisemmat tulot ja saada vain matala koulutus. (Aaltonen, Hiilamo, Koskenvuo, Määttä, Pyykkönen & Räsänen 2017, 33.)

Vuosien 2015-2017 aikana yli kolme kuukautta työttömänä olleiden nuorten määrä on Suomessa kaksinkertaistunut. Nuorten työllistymistodennäköisyydet ovat huonontuneet työttömyyden pitkittyessä. Erilaisten työllistymistä heikentävien tekijöiden kasautumisen johdosta vaarana on nuorten syrjäytyminen pysyvästi työmarkkinoilta. (Aaltonen ym. 2017, 91.)

Tämän opinnäytetyön toimeksiantajana on Osaan!-hankkeen ohjausryhmä. Osaan!-hankkeen tavoitteena on nuorten työmarkkinavalmiuksien edistäminen, nuorten elämänhallinnan lisääminen ja nuorten osallisuuden tukeminen. Hanke on monitoimijainen, jossa ovat mukana SPR Sysmän osasto, Sysmän 4H-yhdistys, Hartolan 4H-yhdistys, MLL Sysmän yhdistys, MLL Hartolan yhdistys, Itä-Hämeen opisto, Hartolan perheryhmäkoti sekä Sysmän, Hartolan ja Joutsan sivistystoimet. Hankkeen pääasiallinen kohderyhmä ovat Sysmässä, Hartolassa ja Joutsassa asuvat 13–29-vuotiaat nuoret sekä tarvittaessa muut vaikeasti työllistyvät henkilöt. Hankkeen rahoittajana on Päijänne Leader. (Osaan!-hanke 2018.)

Vuonna 2017 Etelä-Savon, Päijät-Hämeen ja Keski-Suomen maakunnissa peruskoulunsa päätti noin 6400 nuorta (Tilastokeskus 2017). Messujen kohderyhmänä ovat Sysmän, Hartolan, Joutsan ja Pertunmaan 8.- ja 9.-luokkien oppilaat sekä aikuisten perusopetuksen oppilaat. Lisäksi messut ovat avoinna osan ajasta kaikille opiskelusta tai kesätyöpaikoista kiinnostuneille, kuten työttömille ja alan vaihtajille.

2.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Kyseessä on toiminnallinen opinnäytetyö. Opinnäytetyön tarkoituksena on ehkäistä maaseudun nuorten koulutuksellista syrjäytymistä, sillä pieni osa nuorista jää joka vuosi vaille ammatillista tutkintoa. Tuomalla nuorten tietoisuuteen erilaiset lähiseudun koulutusmahdollisuudet, voimme motivoida nuoria hakeutumaan itseään kiinnostaviin opintoihin. Luomalla toimiva tapahtumakonsepti keskittyen koulutus- ja työllistymismahdollisuuksien esittelyyn pienten maaseutukuntien alueella, voidaan messuista saada vuosittainen opiskelutapahtuma nuorille. Maaseudun nuorilla ei aina ole mahdollisuutta tutustua lähellä olevien maakuntien koulutusvaihtoehtoihin pitkien välimatkojen takia.

Opinnäytetyön tavoitteena on järjestää Opiskele – Työllisty -messut Osaan!-hankkeen ja Pienten kuntien työkkäri -hankkeen sekä muiden yhteistyötahojen kanssa. Tavoitteena on myös edistää nuorten opiskelu- ja työmarkkinavalmiuksia sekä auttaa nuoria omissa koulutusvalinnoissaan tuomalla konkreettisesti esille erilaisia koulutusvaihtoehtoja.

Messujen keskeisimpänä tavoitteena voidaan pitää lähialueen jatkokoulutusmahdollisuuksien esille tuomista helpottamaan peruskoulun päättävien nuorten valintoja. Tavoitteen saavuttamista mitataan messuilla lyhyellä kyselylomakkeella (liite 1), jossa kysytään, onko nuori saanut riittävästi tietoa omista koulutusmahdollisuuksistaan.

3 NUORTEN KOULUTUKSELLINEN SYRJÄYTYMINEN

3.1 Nuorten syrjäytyminen

Syrjäytymisen-käsitteellä viitataan suomenkielessä mitä erilaisimpiin hyvinvoinnin ongelmiin ja sosiaalisista yhteisöistä karsiutumisen muotoihin. Syrjäytymisessä on aina kyse yhteiskunnan keskeisten toiminta-alueiden sekä sosiaalisesti arvostetun elämän valtavirran ulkopuolelle jäämisestä tai joutumisesta. Syrjäytymisestä ei kuitenkaan ole kyse silloin, kun on kyse nuoren tietoisesta valinnasta elää valtakulttuurista poikkeavalla tavalla. Nuoren, joka on jäänyt sekä työelämän että koulutuksen ulkopuolelle ja jolla on vaikeuksia elämänhallinnassaan, asunnon saamisessa ja sen rahoittamisessa, voidaan sen sijaan ajatella olevan ainakin syrjäytymisvaarassa. Tämä ei kuitenkaan automaattisesti merkitse sitä, että nuori syrjäytyisi, vaan syrjäytymisvaarassa oleva nuori voi myös selviytyä. (Lämsä 2009, 28-29.)

Viimeisten vuosikymmenten aikana on maastamme hävinnyt 450 000 peruskoulupohjaista työpaikkaa, joten toisen asteen tutkinto on tärkeä edellytys työpaikan löytymisessä. (Kairaluoma, Kiiveri & Määttä 2014, 14.) Tämän vuoksi nykypäivänä kiinnitetäänkin huomiota yhä enemmän niin sanottuihin koulupudokkaisiin, jotka jäävät peruskoulun jälkeen ilman koulutuspaikkaa tai keskeyttävät toisen asteen koulutuksen. Koulutus on monessa mielessä nuoren elämän tärkeimpiä vaiheita: sen kautta hän saa yhteiskuntaelämän edellyttämät kansalaistaidot, kiinnittyy työelämään ja löytää oman paikkansa yhteiskunnassa. Koulutuksellista syrjäytymistä pidetään alkuna nuoren syrjäytymiselle, joka voi pahimmillaan johtaa jopa laitostumiseen. (Anttila, Kuussaari & Puhakka 2010, 132.)

Aiemmin on ajateltu, että nuorista suurimmassa syrjäytymisvaarassa ovat ne, joiden tieto- ja osaamisedellytykset eivät vastaa työmarkkinoiden koventuneita vaatimuksia. Nykyisin kuitenkin ajatellaan, että keskeisintä syrjäytymisen kannalta on osallisuus tiedosta. Heikoimmilla ovat ne nuoret, jotka ovat aloitekyvyttömiä ja jotka jäävät sivuun tietovirroista tai ovat korkeintaan tietotulvan passiivisia vastaanottajia. Tärkeää on siis osallisuus tiedosta informaationa sekä osallisuus tiedosta sosiaalisena ja henkisenä pääomana, kykynä toimia reflektiivisesti. (Juvonen 2015, 33-34.)

Yleisiä nuoria koskevia uhkakuvia ovat esimerkiksi kouluongelmat, peruskoulusta putoaminen, peruskoulun jälkeisen koulutuksen puute tai työmarkkinoiden ulkopuolelle jääminen. Nuoren jäämisessä osattomaksi turvallisesta kasvuympäristöstä voidaan puhua myös syrjäytymisvaarasta. Turvattomuutta lisäävät muun muassa riittävän toimeentulon

puute perheessä, vanhempien matala koulutustaso, työttömyys ja päihteiden käyttö. Nuoresta itsestään johtuvia syrjäyttäviä tekijöitä voivat olla esimerkiksi oppimisvaikeudet tai häiriökäyttäytyminen koulussa. (Kuronen 2010, 53-54.)

3.2 Nuorten syrjäytymisriskit

Kouluongelmat ja oppimisvaikeudet

Nuorten syrjäytymisen riskit liitetään erityisesti nuorten kouluongelmiin ja jäämiseen toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle. Kouluongelmat lisäävät nuoren riskiä jäädä toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle tai keskeyttää aloittamansa koulutus, jolloin ammattikouluttamattomuuden pelätään lisäävän nuoren työttömyysriskiä. Kouluongelmat ovat myös yleisimpiä lastensuojeluperusteita nuoruusikäisillä. On yläkouluikäisiä nuoria, jotka eivät käy ollenkaan koulua. Heidän lisäkseen peruskouluikäisten nuorten joukossa on niitä, joiden koulunkäynti ei suju oppimis- tai sopeutumisvaikeuksien takia. Ongelmat eivät kuitenkaan synny vasta sinä päivänä, jolloin nuori täyttää 14 tai 16 vuotta, vaan useimmiten ongelmat ovat alkaneet jo paljon aiemmin, peruskoulun alkuvaiheessa. (Lämsä 2009, 16-17.)

Nuoret, joilla on koulussa oppimisvaikeuksia, menestyvät koulussa muita heikommin ja tyytyvät lyhyempään koulutukseen. Lisäksi he keskeyttävät koulunsa muita nuoria useammin. Oppimisvaikeuksia ei voida yksiselitteisesti nimetä riskitekijäksi syrjäytymiselle, vaan merkitystä on myös sillä, millaisista ja miten vakavista vaikeuksista on kyse. (Kuikka ym. 2010, 136-137.) Tiedetään, että oppimisvaikeudet vaikuttavat lapsen kokemukseen omasta pystyvyydestä ja kyvyistä ja sitä kautta vähitellen oppimisasenteisiin sekä haluun oppia. Myöhemmin ne hankaloittavat nuoren tiedon hankintaa ja asioiden omaksumista ammattiin opiskeltaessa. (Reivinen & Vähäkylä 2013, 88.) Oppimisvaikeudet peruskoulussa kertovat tavanomaista suuremmasta riskistä kohdata vaikeuksia myös toisen asteen ammatillisissa opinnoissa. Nuorilla, joilla on kasautuneita oppimisvaikeuksia, on lähes viisi kertaa suurempi riski keskeyttää toisen asteen opinnot ja heillä on suuri syrjäytymisvaara koulutuksen ulkopuolelle jäämisen vuoksi. (Kuikka ym. 2010, 143.)

Vanhempien koulutus- ja sosioekonominen tausta yhdessä nuoren oppimisvaikeuksien aiheuttaman kielteisen palautteen kanssa voivat luoda nuorelle kielteisen ajatusmaailman koulua kohtaan ja ruokkia epäonnistumisen pelon noidankehää. Sen syventyessä koulumenestys heikentyy entisestään ja luo pohjaa ongelmakäyttäytymiselle tai masennukselle ja lisää samalla syrjäytymisen todennäköisyyttä. (Kairaluoma ym. 2014, 24-25.)

Se, ettei nuori tule valituksi yhteishaussa, voi johtua esimerkiksi huonosta peruskoulun päättötodistuksesta tai epärealistisista koulutustavoitteista. Myös hakutoiveiden määrällä ja riittävällä ohjauksella on vaikutusta. Yhteishaussa hakematta jättäminen on nykyään harvinaista, koska opinto-ohjaajat pitävät yleensä huolen siitä, että kaikki hakevat jonnekin opiskelemaan. (Anttila ym. 2010, 132.) Syrjäytyminen voi tapahtua muissakin koulutuksen vaiheissa, mutta peruskoulun jälkeinen koulupudokkuus ja työelämän ulkopuolelle jääminen ennustavat myös myöhemmin keskimääräistä heikompaa asemaa työmarkkinoilla sekä alhaisempaa tulotasoa. (Kairaluoma ym. 2014, 23.)

Peruskoulun opinto-ohjaus vaikuttaa pitkälti siihen, löytyykö nuorille sopiva opiskelupaikka toisen asteen oppilaitoksista. Opinto-ohjaajien pitää paneutua tavanomaista perusteellisemmin erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden ohjaamiseen ja varmimmin parhaaseen lopputulokseen päästään yhteistyöllä, jossa tulevaisuuden vaihtoehtoja ryhdytään pohtimaan jo hyvissä ajoin. (Kuikka ym. 2010, 150.)

Ammatillisessa koulutuksessa oli erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita vuonna 2016 yli 25 000 eli 8,9 prosenttia kaikista ammatillisen koulutuksen opiskelijoista (Tilastokeskus 2018). Ammatillisen erityisopetuksen päätehtävä on tukea opiskelijaa saavuttamaan sama pätevyys kuin muussa vastavanlaisessa koulutuksessa. Mikäli yleisopetuksen tavoitteet eivät ole realistisia, voidaan opetusta yksilöllistää vastaamaan oppilaan omia tarpeita. (Kairaluoma ym. 2014, 29-30.) Jokainen nuori tulisikin kohdata yksilönä ja arvioida yhdessä nuoren kanssa hänen vahvuutensa ja ongelmansa. Sille pohjalle voidaan rakentaa pitkäjänteinen tuki, jonka avulla nuori pääsee kiinni opiskeluun, työntekoon ja sitä kautta täysivaltaiseksi yhteiskunnan jäseneksi. (Reivinen & Vähäkylä 2013, 110.)

Päihde- ja mielenterveysongelmat

Tutkimusten perusteella voidaan todeta, että lapsuuden huono-osaisuus ennustaa huono-osaisuutta myös myöhemmin elämässä. Varsinkin mielenterveys- ja päihdeongelmien osalta on havaittu ylisukupolvisuutta. Psyykkiseen terveyteen liittyvät ongelmat ja muut elämänhallinnan ongelmat kuten alkoholin ongelmakäyttö ovat yleisempiä etenkin koulutamattomilla nuorilla. (Nuorisobarometri 2015, 117.) Nuorisobarometrin 2015 mukaan vanhempien mielenterveyden häiriöt lisäävät merkittävästi lapsen riskiä sairastua mielenterveydellisiin häiriöihin etenkin murrosiässä. Lastenpsykiatrit selittävät sairastumisalttiuden siirtymistä erityisesti vanhemmuuden puutteiden kautta, jonka takia varhaisella vanhempien tukemisella on suuri merkitys myös nuorelle. (Nuorisobarometri 2015, 168-170.)

Tutkimusten mukaan noin 20-25 prosenttia nuorista kärsii jostain mielenterveyden häiriöstä. Yleisimpinä nuorten mielenterveyshäiriöinä ovat mieliala-, ahdistuneisuus-, käytös- ja päihdehäiriöt. Samanaikaiset häiriöt ovat yleisiä. Ainakin puolella niistä nuorista, joilla on jokin mielenterveyden häiriö, on kaksi tai useampia samanaikaisia häiriöitä. Oleellista onnistuneen hoidon kannalta onkin tunnistaa eri häiriöt ja pyrkiä hoitamaan niitä samanaikaisesti. (Marttunen, Huurre, Strandholm & Viialainen 2013, 10-11.)

Mielenterveyshäiriöiden suhde päihdeongelmaan vaihtelee. Käytöshäiriöt usein altistavat päihdeongelmalle ja masentuneisuus voi edeltää tai alkaa päihdeongelman kanssa tai olla seurausta siitä. Hyvin nuorena alkanut humalahakuinen juominen aiheuttaa nopeammin sekä fyysisiä että sosiaalisia ongelmia. Tutkimusten mukaan varhain aloitettu alkoholinkäyttö altistaa myös myöhemmille päihdehäiriöille. Päihteiden käyttö lisää selvästi koulupoissaoloja, ammatillisen koulutuksen tai lukion keskeyttämistä ja vaikeuttaa myöhempääkin kouluttautumista. On arvioitu, että noin viisi prosenttia nuorista kärsii diagnoositasoisesta päihdehäiriöstä. Sen lisäksi eriasteisia päihdeongelmia on huomattavasti tätä useammalla nuorella. Päihdehäiriöiset nuoret ovat usein moniongelmaisia ja -häiriöisiä. Varhainen tunnistaminen ja puuttuminen on tärkeää, koska ongelmiin voidaan vielä vaikuttaa melko hyvin ennen ongelmien kasautumista. (Marttunen ym. 2013, 111-114, 121-122.)

3.3 Nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen

Nuorten syrjäytymiseen johtavia tekijöitä osataan tunnistaa hyvin. Tutkimusten mukaan yksittäinen riskitekijä ei vaaranna nuoren kehitystä eikä aiheuta syrjäytymistä. Myöskään useita riskitekijöitä sisältävässä ympäristössä kasvava nuori ei aina syrjäydy, jos hänen lähiympäristöstään löytyy tarpeeksi suojaavia tekijöitä, joiden avulla nuoren selviytymiskykyisyys eli resilienssi vahvistuu. Nuoren elämässä siirtymävaiheissa resilienssiä pyritään tietoisesti kasvattamaan muun muassa nuorisotyön interventioilla. (Kairaluoma ym. 2014, 36-37.)

Mahdollisiin oppimisvaikeuksiin, masennukseen tai päihteiden käyttöön tulisi puuttua ja kartoittaa nuoren tilannetta yksilöllisesti. Nuorelle tulisi tarjota onnistumisen kokemuksia ja lisätä mahdollisuuksia päästä harjoittelemaan sosiaalisia taitoja katkaistakseen syrjäytymisen noidankehän. Suomessa on pyritty puuttumaan nuorten syrjäytymiseen erilaisten työpajatoimintojen ja kuntoutuskurssien avulla. Näistä saadut tulokset ovat olleet kannustavia. (Kairaluoma ym. 2014, 26-27.)

Joillekin nuorille koulutusvalinnan tekemisen ajankohta on liian varhainen heidän psyykkiseen kehitykseensä nähden. Tällöin heillä ei vielä välttämättä ole omaa kiinnostusta koulutukseen, vaan valinta tehdään kaverin valinnan mukaisesti tai joskus vanhempien painostuksesta. Ilman omaa mielenkiintoa opiskeluun sitoutuminen voi olla heikkoa. Siksi koulutusvaihtoehtojen pohtiminen ja nuorten ohjaus tulisi aloittaa jo yläkoulun alussa. Kiinnostavan koulutuksen etsiminen ja tuen saaminen sen löytymiseen auttaa nuorta valitsemaan koulutuksen, johon kykenee sitoutumaan ja nuori on motivoitunut suorittamaan opinnot loppuun. (Kairaluoma ym. 2014, 31-32.)

Nuoriso- ja koulutustakuu

Vuonna 2015 Etelä-Savon maakunnassa peruskoulunsa päätti 2814 nuorta, joista 2658 sai heti tutkintoon johtavan koulutuspaikan, mutta 156 nuorta jäi ilman tutkintoon johtavaa koulutuspaikkaa. Päijät-Hämeessä peruskoulunsa päätti 2127 nuorta, joista 1983 sai opiskelupaikan ja Keski-Suomessa 2814 nuorta päätti peruskoulunsa ja heistä 2658 sai jatkoopiskelupaikan. Kaikissa näissä maakunnissa reilusti yli sata nuorta jäi vaille tutkintoon johtavaa koulutuspaikkaa. (Vipunen 2018.)

Nuorisotakuun tavoitteena on varmistaa, että nuoret löytävät polun koulutukseen ja työhön ja pääsevät siten osalliseksi yhteiskuntaan. Takuulla tarjotaan koulutus-, harjoittelu-, työpaja-, kuntoutus- tai työpaikka alle 25-vuotiaille ja alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi ilmoittautumisesta. Koulutustakuu tarkoittaa sitä, että jokaiselle peruskoulunsa päättäneelle taataan koulutuspaikka lukiossa, ammatillisessa oppilaitoksessa, oppisopimuksessa, työpajassa tai kuntoutuksessa. (Nuorisotakuu 2013.)

4 NUOREN ELÄMÄNHALLINTA JA VALINNAT

4.1 Elämänhallinta ja elämäntavat

Elämänhallinnalla tarkoitetaan, että itsenäistyessään nuori ottaa oman elämänsä hallintaan ja vastuulleen. Suurin osa nuorista tavoittelee onnellista ja hyvää elämää, johon kuuluu elämän eri osa-alueiden tasapaino. Näitä osa-alueita ovat minä itse (oma psyykkinen, fyysinen, seksuaalinen ja sosiaalinen hyvinvointi), yhteisöllisyys (esimerkiksi koulukaverit ja harrastusporukat), perhe ja kumppanuus (sydänystävä tai puoliso). Kun pitää huolta näistä osa-alueista, niin elämä ja elämänhallinta on vankalla pohjalla. Kyse on nuoren omasta elämästä, hänen päätöksestään mihin suuntaan sitä lähtee viemään ja mitä puolia itsessään haluaa kehittää. (Cacciatore & Karukivi 2014, 349-352.)

On tutkittu, että valtaosalla nuorista on positiivisia odotuksia tulevaisuuden suhteen. Peruskoulun päättöluokkalaisten tavoista suuntautua tulevaisuuteen on viisi erilaista tyyppiä: välinpitämätön, ahdistunut, ajelehtiva, suljettu ja aidosti tulevaisuuteen suuntautuneet nuoret. Ajelehtivasti suuntautuneilla nuorilla on erilaisia vaihtoehtoja mielessä, mutta he eivät osaa arvioida suunnitelmiensa luonnetta. Suljetusti tulevaisuuteen suuntautuneilla nuorilla on realistinen tulevaisuuden suunnitelma, mutta he olettavat, että muut asiat eivät vaikuta valintoihin. Aidosti tulevaisuuteen suuntautuneilla on realistinen kokonaiskuva tilanteesta ja he ovat samaan aikaan tavoitteellisia. Tulevaisuusorientaatioon vaikuttavia tekijöitä ovat: yksilö toimijana, motivaationaaliset elementit (asenteet, hyvinvointi ja elämänhallinta), suunnitelmien sisällöt, harrastukset ja kiinnostukset sekä aika ja konteksti. (Niemi 2016, 62-63.)

Nuorisobarometrissa 2017 kysyttiin nuorilta osana elämänhallinnan kysymyssarjaa, onko menestyminen elämässä itsestä kiinni. Lähes yhdeksän nuorta kymmenestä on sitä mieltä, että jokainen on oman onnensa seppä. Tällainen ajattelutapa on kuitenkin vähentynyt selvästi 1990-luvulta. Väheneminen näyttää olleen jyrkkää etenkin vuosien 2007-2013 välillä, jolloin elettiin korkean nuorisotyöttömyyden aikaa. Kovat ajat eivät ilmeisesti näy koventuvina asenteina, vaan silloin historiallisten ja rakenteellisten tekijöiden rooli elämässä pärjäämisen kannalta tiedostetaan vahvemmin, mikä voi näkyä solidaarisuuden lisääntymisenä. (Nuorisobarometri 2017, 93-94.)

Nyky-yhteiskunnassa aikuisuus itsessään ja sen saavuttaminen on hämärtynyt. Nuoret eivät voi enää samalla tavalla saavuttaa sellaisia pysyviä virstanpylväitä, joiden on perinteisesti katsottu merkitsevän aikuistumista, kuten vakituinen työpaikka ja riittävä toimeentulo. Koulutuspolut pitenevät entisestään, nuorisotyöttömyys lisääntyy ja perheen perustaminen lykkääntyy yhä pidemmälle. Muuttuneessa yhteiskunnassa voi keski-ikäinenkin joutua

työttömäksi ja avioliiton päättyessä voi havaita olevansa taas sinkku. Aikuisetkin voivat olla sellaisten muutosten ja valintojen edessä, jotka vaativat oman elämän reflektointia. Elämänkulussa on yhä vähemmän itsestäänselvyyksiä. (Aapola & Ketokivi 2014, 258.)

Nuoren valintoihin vaikuttaa myös se, minkälainen kuva nuorella on itsestään. Oman itsen ja omien mahdollisuuksien puntarointi voi aiheuttaa stressiä ja levottomuutta. Valintatilanteessa vaaditaan nuorelta itsenäisyyttä ja samalla tukea vanhemmilta sekä selkeitä rajoja. Rajojen asettaminen nuorelle suojelee häntä epäsuotuisilta valinnoilta. Esimerkiksi opiskeluvalintoja tehdessään nuorella saattaa olla suurimpana motiivina päästä pois kotoa, itsenäiseen asumiseen. On kuitenkin selvää, että suurin osa peruskoulun päättäneistä nuorista ei ole vielä valmiita huolehtimaan itsestään ja opinnoistaan sekä rahankäytöstään sellaisella tasolla, jota itsenäinen asuminen vaatii. (Martikainen 2015, 22.)

Nuori rakentaa identiteettiään jonkinasteisen roolihajaannuksen kautta. Nuoruuteen kuuluu monia fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen elämään liittyviä muutoksia. Muutoksilla on suuri vaikutus nuoren kokemaan terveyteen ja hyvinvointiin. Nuori joutuu väistämättä tilanteisiin, joissa on arvojärjestelmien konflikteja ja epäselvyyksiä. Hän joutuu tekemään erilaisia valintoja, jotka liittyvät esimerkiksi hänen elämäntapaansa ja arvoihinsa. On erityisen tärkeää, että nuori hyväksyy oman muuttuneen kehonsa ja löytää oman minäidentiteettinsä. Identiteettinsä rakentamiseen nuori tarvitsee samaistumisen kohteita, minkä vuoksi vertaisryhmillä on hänelle suuri merkitys. Rakentaessaan persoonallisuuttaan nuori on herkkä ympäristössä ja sosiaalisessa todellisuudessa ilmeneville tavoille, arvostuksille, normeille, muotivirtauksille ja maailmankatsomuksille. Nuori voi kokea ”itsenäistymisahdistusta”, ja hänen kokemansa yksinäisyys voi olla ahdistavaa. Toisaalta joidenkin nuorten selviytymisen eväät voivat olla heikot. Onnistuessaan kehitystehtävässä nuori integroi minäkuvaansa ja luotettavuuden tunteita suhteessa toisiin ihmisiin. Myönteisenä tuloksena kehitystehtävän suorittamisesta on kokemus omasta aitoudesta. Epäonnistuneesta kehitystehtävän suorittamisesta seuraa roolihämmennys. Mikäli nuori kokee, ettei häntä hyväksytä, hän voi eristäytyä ja kasvaa asenteeltaan vihamieliseksi. Hän voi suunnata vihansa todelliseen tai kuviteltuun viholliseen. Nuoruusvaiheen kulkuun vaikuttaa myös se, miten onnistuneesti nuori on selvinnyt aikaisemmista kehityskriiseistään. (Tikkanen 2012, 21-22.)

Lapsuudenkodin ja lähipiirin lisäksi järjestö- ja yhdistystoimintaa pidetään tärkeänä yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen kasvamisen kenttänä. Osallisuus järjestöissä ja yhteisöissä muodostaa ja vahvistaa kollektiivisia identiteettejä, joiden kautta syntyy motivaatio yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Nuorten osallisuutta päätöksenteossa ja on pyritty lisäämään myös velvoittamalla kuntia asettamaan nuorisovaltuusto nuorten

osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi (Kuntalaki 410/2015, 26 §). Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa ja kunnan ja valtion viranomaisen tulee järjestää nuorille mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa paikallista, alueellista ja valtakunnallista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn (Nuorisolaki 1285/2016, 24 §). (Nuorisobarometri 2017, 136.)

4.2 Nuorten koulutusvalinnat

Siirryttäessä peruskoulusta toiselle asteelle nuoren on tehtävä omaa tulevaa koulutuspolkuaan määrittävä valinta. Valinnan onnistumiseen vaikuttavat ainakin perhetausta ja aiempi koulumenestys. Ensisijaisen hakutoiveen mukaiseen koulutukseen pääseminen lisää todennäköisyyttä suorittaa tutkinto. Onnistuneessa koulutusvalinnassa nuoren käsitys omista vahvuuksistaan ja toiveistaan kohtaa valitun koulutusmuodon tarjontoineen. Koulutusvalintoja tehtäessä tarvitaankin sekä tietoa koulutusvaihtoehdoista että tietoisuutta siitä, miten omat ominaisuudet tukevat valitun alan opiskelua. (Nuorisobarometri 2017, 27.)

Koulutusvalintoja tehdessään nuoren pitäisi miettiä sitä, mikä on paras vaihtoehto juuri minulle, koska valinnoilla on seurauksensa pitkälle tulevaisuuteen. Nuoren kannattaakin kuunnella itseään, miettiä mikä minua kiinnostaa ja puntaroida omia luonteenpiirteitään ja vahvuuksiaan. Erityisen tärkeää tulevaisuuden kannalta on se, mistä nuori itse pitää ja minkälaisesta työstä nauttii. Näiden tekijöiden tarkastelu on tärkeää tulevaisuuden työnteon mielekkyyden ja jaksamisen kannalta. Koulutusuran valinnalla nuori voi itse suunnata omaa elämäänsä. Nuorena tehdyt valinnat luovat pohjaa myöhemmälle elämänkululle. Toisaalta nuorelle aukeavat valinnan mahdollisuudet saattavat ahdistaa. Koulutus- tai työuralle suuntautuminen voi tuntua mahdottomalta monien kymmenien vaihtoehtojen edessä. Joskus nuoresta voi jopa tuntua, että tekisipä joku muu valinnan minun puolestani. (Martikainen 2015, 7-8, 22.)

Aikuistumiseen kuuluu nuorten siirtymät koulutuksesta toiseen tai koulusta työelämään. Koulutussiirtymät tuovat usein mukanaan myös uuden elämänvaiheen, kun nuori muuttaa kotoa pois ja ottaa sosiaalista etäisyyttä lapsuuden perheeseen. Samalla nuori ottaa taloudellista vastuuta omasta elämästään. Tämä ei kuitenkaan tarkoita täydellistä erottautumista perheestä: pohja nuorten sosiaaliselle ja taloudelliselle pääomalle luodaan jo lapsuuden aikana. (Aapola & Ketokivi 2014, 35.)

Petri Niemi on tutkinut omassa väitöskirjassaan perusopetuksen oppilaanohjausta, ja todennut, että mitä varhaisemmassa vaiheessa nuori tekee jatkokoulutuspäätöksensä, sitä

parempi urapohtija hän on ja sitä sitoutuneempi yhteishaun koulutusvalintoihin. Perusopetuksen oppilaanohjaus painottuu päättöluokalle ja erityisesti loka–helmikuun väliselle ajanjaksolle. Tutkimuksessa puolet päättöluokkalaisista ilmoitti tehneensä jatkokoulutuspäätöksensä vasta yhdeksännellä luokalla. (Niemi 2016, 141.)

Nuorisobarometrissa on selvitetty jo viidentoista vuoden ajan, minkälaisia tiedon lähteitä nuoret käyttävät koulutusvalintojensa tueksi. Selvästi tärkein tietolähde peruskoulun jälkeisistä koulutusvaihtoehdoista on opinto-ohjaaja. 44 prosenttia kokee saaneensa opinto-ohjaajaltaan paljon tietoa, useampi kuin neljä viidestä ainakin jonkin verran. Vanhempien merkitys tiedon lähteenä on myös merkittävä. Vanhempien merkitys on aiemmissa tutkimuksissa näkynyt esimerkiksi siinä, että korkeasti koulutettujen vanhempien lapset keskeyttävät koulutustaan muita vähemmän. Myös muiden opettajien kuin oppilaanohjaajien merkitys on lähes vastaavalla tasolla vanhempien kanssa, joskin paljon tietoa muilta opettajilta kokee saaneensa 18 prosenttia, kun vastaava määrä vanhempien osalta on 25 prosenttia. Opinto-ohjausta on pyritty koko ajan kehittämään suuntaan, jossa yksittäisen opinto-ohjaajan sijaan koulu voisi tukea nuorten ammatinvalintaa moniammatillisesti. Opinto-ohjauksen on todettu olevan merkityksellistä senkin takia, ettei nuorilla välttämättä ole paljon tietoa työelämästä tai ammatillisesta koulutuksesta. Tämän takia pienetkin tiedonjyvät ovat tärkeitä. (Nuorisobarometri 2017, 27-30.)

> *Oppilaanohjauksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa, opintojen nivelvaiheissa sekä työuran siirtymissä. Oppilaat oppivat käyttämään ja hyödyntämään erilaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Ohjauksella vahvistetaan oppilaiden toimijuutta ja oma-aloitteisuutta koulutus- ja uravalintojaan koskevassa päätöksenteossa. Oppilaanohjaus tarjoaa oppilaille tietoa ja tutustumismahdollisuuksia peruskoulun jälkeisiin koulutus- ja opiskeluvaihtoehtoihin yhteistyössä vastaanottavan oppilaitoksen sekä huoltajien kanssa. Ohjauksen tehtävänä on edistää opintojen loppuun saattamista sekä yhteishaun yhteydessä tehtävän jatkosuunnittelun avulla tukea siirtymistä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. (Opetushallitus 2014, 442.)*

Nuorten tietous peruskoulun jälkeisistä koulutusvaihtoehdoista on erityisen tärkeää siksi, että toisen asteen koulutukseen ohjautuminen tai sen ulkopuolelle jääminen on tärkeä tienhaara syrjäytymispolulla. Ulkopuolisuuden ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta huomion arvoinen on se havainto, että varsinkin kokonaan koulutuksen ulkopuolelle jääneet pojat kokevat saaneensa vain vähän tietoa koulutusvaihtoehdoista. (Nuorisobarometri 2017, 30.)

Ystäväpiirillä, perhetaustalla, sukupuolella, paikalliskulttuurilla ja terveydellä on merkitystä nuorten koulutus- ja ammatinvalinnoille. Suomi on koulutusmyönteinen maa, ja nykynuoret ottavat kouluttautumisen mahdollisuuden itsestäänselvyytenä. Monet vanhemmat kannustavat lapsiaan koulunkäyntiin, koska he haluavat tarjota lapsilleen parempaa elämää, kuin omansa. Koulutus on yksi keino tähän. (Aapola & Ketokivi 2014, 36- 54.)

Dosentti Tarja Tolonen toteaa artikkelissaan Sosiaalinen tausta, sukupuoli ja paikallisuus nuorten koulutussiirtymissä, että ei ole sattumaa, että joidenkin perheiden lapset pyrkivät ensisijaisesti yliopistoon ja toiset ryhtyvät yrittäjiksi. Nuorilla on hyvin erilaiset lähtökohdat, pääomat, elämän tärkeitä ratkaisuja tehdessään. Lapsuuden perheen yhteiskunnallisella asemalla ja asuinpaikkakunnalla on merkitystä nuoren koulutusmahdollisuuksiin ja haaveisiin. Vaikutusta on myös sillä, onko perheessä tuettu nuorta emotionaalisesti ja taloudellisesti sekä onko nuorelta vaadittu mitään suhteessa koulutukseen. (Aapola & Ketokivi 2014, 59-60.)

Suomen kilpailukyky perustuu koulutusjärjestelmän tuottamaan osaamiseen. Valtion ja oppilaitosten vastuulle jää se, että koulutus ja työmarkkinoiden odottama osaaminen on yhteensopivaa. Toisaalta yhteiskunta kannustaa nuoria hakemaan opintoihin asettamalla ilman koulupaikkaa olevat etusijalle valinnassa. Toisaalta yhteiskunta velvoittaa nuoria hakemaan koulutukseen epäämällä tuen niiltä nuorilta, jotka eivät hakeudu jatkokoulutukseen (Työttömyysturvalaki 30.12.2002/1290, 13 §). Koulutuksen avulla pyritään luomaan nuorille valmiuksia rakentaa tulevaisuuttaan ja kiinnittämään heidät työelämään. Jo 80-luvulla todettiin, että osa nuorista muodostaa koulutuksellisen alaluokan, johon kuuluvat nuoret eivät saa koulutuksesta riittävästi irti, vaan ajautuvat koulutuksen ulkopuolelle. Koulutuksen keskeyttäminen ei ole kuitenkaan synonyymi koulukielteisyydelle ja keskeyttäneiden joukosta löytyy hyvin koulussa menestyneitä oppilaita. Keskeyttämistä ei tulisi tarkastella vain yhteiskunnan näkökulmasta kustannuksia aiheuttavana toimintana ja syrjäytymiseen johtavana tapahtumana vaan myös koulutuspolun rakentamiskeinona ja koulutusvalintojen tarkistamisen kenttänä. Koulutusjärjestämämme ei ole kovin kykenevä tuottamaan kaikille elinikäisen oppimisen halun edellytyksiä. (Niemi 2016, 60-61.)

4.3 Valintojen seuraukset ja vastuu

Nuori tekee valintoja päivittäin ja kantaa vastuuta itsestään, kavereistaan, lähimmäisistään, velvollisuuksistaan, opiskelustaan ja omista toimistaan. Joskus kohdalle tulee tilanne, jossa nuori ei olekaan valmis kantamaan vastuuta valinnoistaan, vaan se tuntuu

liian raskaalta. Vastuunotto on kuitenkin perusedellytys nuoren itsemääräämisoikeudelle. (Martikainen 2015, 13.)

Vastuun ottamista opetellaan jo lapsuudesta alkaen vanhempien ja muiden aikuisten myötävaikutuksella. Vastuuseen kasvaminen on osa nuoren kasvuprosessia, ja se on kuin mikä tahansa opittava asia. Aluksi pieni lapsi oppii ottamaan vastuun omista wc käynneistään ja oman sängyn petaamisesta, sitten vähän isompana jo pienistä kauppaostoksista. Teini-iässä viimeistään nuori ottaa vastuun omasta koulunkäynnistään, ja vähitellen myös ammatinvalinnastaan ja myöhemmin myös perheen perustamisesta ja työstä. Tällaista jatkumoa kutsutaan vastuuseen kasvamiseksi. (Martikainen 2015, 15.)

Nuoren itsenäistyminen tuo mukanaan uusia vapauksia ja vastuu omista valinnoista tuntuu hyvältä. Osalle nuorista siirtymät voivat kuitenkin olla vaikeita. Vaikeudet voivat liittyä yksinäisyyteen tai esimerkiksi epävarmuuteen omasta tulevaisuudesta tai taloudesta. Suurin osa nuorista kuitenkin aikuistuu ja itsenäistyy ilman suuria haasteita. Vaikeuksien tunnistaminen ei kuitenkaan ole häpeä, vaan päinvastoin: apua ja tukea itsenäistymiseen kannattaa hakea ajoissa. (Mäkäräinen 2012.)

Mikäli vastuuseen kasvu jostain syystä häiriintyy, näkyy se varsin nopeasti ongelmallisina tilanteina kotona ja koulussa. Vastuuseen kasvaminen ei aina ole helppoa ja nuoren kasvu ja kehitys tuo mukanaan hämmennystä. Nuoren kasvu ei tapahdu suoraviivaisesti vaan kehitys saattaa kulkea joskus kolme askelta eteen ja yhden taakse. Toisaalta nuori on joissakin ajatuksissaan erittäin kypsä ja aikuismainen ja toisaalta hän saattaa käyttäytyä hyvinkin lapsellisesti joissakin tilanteissa. Nuori saattaa kokea itsensä kyvyttömäksi hoitamaan periaatteessa helppoakin tehtävää ja tarvitsee tukea ja ohjausta. Toisaalta jossain tilanteissa nuorille ei anneta vastuuta ollenkaan ja vanhemmat ovat ylisuojelevia. Perheessä on saatettu pelätä virheiden tekemistä ja epäonnistumista, eikä ole annettu nuorelle mahdollisuutta ottaa vastuuta. (Martikainen 2015, 15-16.)

Nuorella on laissa määriteltyjä vastuita ja velvollisuuksia. Esimerkiksi 15-vuotiaalla on oikeus solmia työsopimus (Laki nuorista työntekijöistä 998/1993, 3 §) sekä avata oma pankkitili ja hallita omalla työllä hankittua omaisuutta. 15-vuotiaan velvollisuus on vastata omista rikoksistaan. Jos nuori tekee rikoksen, hän voi saada syytteen ja tuomion eli hän on rikosoikeudellisessa vastuussa (Laki nuorista rikoksentekijöistä 262/1940, 1§).

Aikuiseksi kasvamiseen kuuluu virheiden tekeminen ja väärät valinnat. Valintoja tehdessään nuori valitsee sillä hetkellä itselleen parhaalta tuntuvan vaihtoehdon, joka saattaa myöhemmin osoittautua vääräksi. Nuoren on toisinaan vaikea ottaa vastaan ohjeita ja

vinkkejä omilta vanhemmiltaan, koska nuoruuteen liittyy oleellisesti ”kapina” omia vanhempia kohtaan. Oleellisinta on kuitenkin se, että nuori oppii erilaisista valinnoista, joskus kantapään kautta. (Martikainen 2015, 17-18.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista tai toiminnan järjestämistä. Se voi esimerkiksi olla ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohje tai opas tai se voi olla myös jonkin tapahtuman toteuttaminen. Tärkeintä on kuitenkin se, että ammattikorkeakoulun toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät käytännön toteutus ja sen raportointi. (Airaksinen & Vilkka 2003, 9.)

Airaksisen ja Vilkan (2003, 23) mukaan toiminnallisen opinnäytetyön toteutusprosessi alkaa aiheen ideointivaiheesta. On hyvä pohtia itseä kiinnostavaa aihealuetta sen lisäksi, että aiheen tulisi olla ajankohtainen ja mahdollista toimeksiantajaa palveleva. Myös tämä opinnäytetyö aloitettiin aiheen ideoinnista alkuvuonna 2018. Osaan!-hankkeen työryhmältä tuli selkeä toive opiskelu- ja työllisyysmessujen järjestämisestä. Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä kyseessä oli tapahtuman toteuttaminen eli messujen suunnittelu, toteutus ja arviointi.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tavoitteena on suunnitella tapahtuma, johon tietyt ihmiset osallistuvat. Se, mille ryhmälle tapahtuma suunnitellaan, ratkaisee tapahtuman sisällön, ja siksi on tärkeää määrittää kohderyhmä tarkasti. Kohderyhmän määrittämisessä käytetään esimerkiksi toimeksiantajan toiveita tai tavoitteeksi asetettuja tuotoksia. (Airaksinen & Vilkka 2003, 38-40.) Järjestimme Opiskele – Työllisty -messut peruskoulun loppusuoralla olevia nuoria varten, jotta heillä olisi paremmat mahdollisuudet löytää itselleen mieleinen opiskelupaikka peruskoulun jälkeen. Opinnäytetyössä teemme näkyväksi messujen tarpeen sekä raportoimme koko tapahtuman aina sen suunnitteluvaiheesta palautteeseen asti.

5.2 Aineistonkeruu menetelmät

Toiminnallista opinnäytetyötä voidaan arvioida monesta eri näkökulmasta: ensimmäinen arvioinnin kohde on työn idea, joka sisältää aihepiirin, idean kuvauksen, asetetut tavoitteet, tietoperustan ja kohderyhmän. Saavutettujen ja saavuttamatta jääneiden tavoitteiden kuvaaminen ovat tärkeitä toiminnallisen opinnäytetyön raportissa. Usein on myös tärkeä kerätä palaute tavoitteiden saavuttamisen arviointiin kohderyhmältä, jotta arvio olisi mahdollisimman rehellinen. Toinen arviointikohde on työn toteutustapa: kuvaillaan keinoja, joilla päädyttiin tavoitteissa asetettuun tapahtuman muotoon sekä käytännön järjestelyjen

onnistuminen. Kolmas arvioinnin kohde on oma arvio prosessin raportoinnista ja kieliasusta. (Airaksinen & Vilkka 2003, 154-159.)

Tässä opinnäytetyössä selvitimme messukävijöiltä messupalautteella (liite 1), saivatko he riittävästi tietoa koulutus- ja työmahdollisuuksista. Aineistoa keräsimme messukävijöiltä eteisaulassa, jossa pyysimme heitä täyttämään lyhyen monivalintaisen kyselylomakkeen. Tavoitteenamme oli saada kerättyä ainakin viisikymmentä palautelomaketta. Vastauksista saimme luotettavia, kun pyysimme messupalautetta kaikilta messuvierailta ikään ja sukupuoleen katsomatta, emmekä valikoineet palautteen antajaksi vain niitä, joilla näytti olevan hyvä mieli.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei ole välttämätöntä käyttää tutkimuksellisia menetelmiä. Myöskään järjestelmällisen ja tarkan laadullisella tutkimuksella kerätyn aineiston analysoinnin teko ei ole välttämätöntä toisin kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. Usein suuntaa antava tieto on riittävää. Pienikin aineisto on kuitenkin analysoitava ja muutettava havainnoitavaan muotoon ryhmitellen ja luokitellen. (Airaksinen & Vilkka 2003, 56-58.)

Saimme kerättyä messupalautetta messuvierailta (koululaisilta) yhteensä 88 kappaletta. Nämä palautteet kävimme läpi messujen jälkeen erillisessä palaverissa. Palautelomakkeista poistimme ne, jotka olivat epäasiallisesti täytettyjä tai jotka eivät olleet kohderyhmäämme kuuluvien vastauksia. Sen jälkeen teimme vastauksista Microsoft Excel -taulukkolaskentaohjelmaan mahdollisimman selkeät ja helppolukuiset taulukot. Tekstin luettavuutta ja ymmärrettävyyttä voidaan parantaa taulukoilla ja kuvioilla, koska ne kertovat usein enemmän kuin tuhat sanaa tai suuri joukko numeroita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 305-311.) Excel-taulukon valintaan vaikutti myös sen joustavuus ja selkeät grafiikat.

Messujen näytteilleasettajilta saimme kerättyä sähköisesti palautetta 19 kappaletta. Heille lähetimme linkin heti messujen jälkeen Survey Monkey -kyselytutkimukseen, johon he saivat vastata nimettömänä. Organisaation hiljainen tieto ja osaaminen kasvaa, kun se kerää jokaisesta tapahtumasta palautetta. Jokaisesta kerrasta voi oppia jotakin tulevaa varten, tietää mikä toimii ja mitä kannattaa välttää seuraavaa kertaa ajatellen. Palautteiden vastausprosenttia voidaan nostaa toteuttamalla kysely niin, että siihen on helppo ja nopea vastata ja että vastauksen voi antaa nimettömänä. (Häyrinen & Vallo 2016, 224-226.) Sen lisäksi pyysimme näytteilleasettajia lähettämään sähköpostitse palautetta ja kehitysideoita mahdollisia seuraavia messuja varten. Näitä viestejä tuli kolme kappaletta.

Messujen työryhmän kanssa pidimme päätöspalaverin messujen jälkeen, jossa jokainen osallistuja sai kertoa sanallisesti oman palautteensa. Nämä palautteet kirjasimme ylös yhteiseen muistioon, jonka jokainen osallistuja sai vielä luettavaksi ja kommentoitavaksi.

5.3 Luotettavuuden tarkastelu

Toiminnallisessa opinnäytetyössä voidaan parantaa opinnäytetyön luotettavuutta aineiston kokoamistavalla (Airaksinen & Vilkka 2003, 158). Keräsimme messupalautetta messujen aikana kiertelemällä oppilaiden luona ja kysymällä halusivatko he antaa palautetta. Palautelomakkeen annoimme jokaiselle halukkaalle täytettäväksi ja täytettyään lomakkeen sen sai tiputtaa suljettuun palautelaatikkoon.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta on antanut ohjeet siitä, mitkä ovat hyviä tieteellisen käytännön keskeisiä lähtökohtia. Näitä ovat rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus sekä eettisyys ja avoimuus. Lisäksi opinnäytetyön viittaukset pitää olla asianmukaiset sekä tekijöiden vastuut ja velvollisuudet kaikkien tiedossa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Tässä opinnäytetyössä huolellisuuteen ja avoimuuteen kiinnitimme huomiota muun muassa käyttämällä lähdeaineistona yhtä lähdettä lukuun ottamatta alle kymmenen vuotta vanhaa aineistoa. Muiden tutkijoiden aineistoja on käsitelty rehellisesti ja niihin viitaten sekä kaikki työssä käytetty lähdemateriaali on listattu lähdeluetteloon.

Opinnäytetyötä tehdessä meitä ohjasivat myös sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit sekä sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Kompetensseissa sanotaan, että sosionomi osaa toimia tutkimustyön eettisten periaatteiden ja ohjeiden mukaisesti (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016). Eettisissä ohjeissa painotetaan asiakkaan itsemääräämisoikeutta, jota tulee kunnioittaa (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2017). Näin myös toimittiin, sillä ketään ei painostettu antamaan messupalautetta ja kaikki saadut palautteet kirjattiin ylös.

Palautekyselyä varten kysyimme myös Hartolan kunnan tietosuojavastaavalta Kati Pietiseltä, tarvitaanko erillistä tutkimuslupaa. Tietosuojavastaavan mielestä tutkimuslupaa ei tarvittu, koska messuvieraat vastaavat palautekyselyyn vapaaehtoisesti ja anonyymisti. (Pietinen 2018.)

6 OPISKELE – TYÖLLISTY -MESSUJEN JÄRJESTÄMINEN

6.1 Messujen suunnittelu

Häyrinen ja Vallo (2016) esittelevät Onnistuneen tapahtuman mallin kuuden peruskysymyksen avulla. Onnistunut tapahtuma koostuu kahdesta osiosta, strategisesta ja operatiivisesta. Strategisen osuuden tärkeimmät kysymykset muodostavat kolmion ja toimivat tapahtuman lähtökohtana. Miksi tapahtuma järjestetään, kenelle se on kohdennettu ja mitä järjestetään, missä ja milloin? Tapahtumalla tulee olla tavoite, jolla halutaan viestiä kohderyhmälle jotain. Kohderyhmä tulee määritellä ja tuntea, jotta osataan valita tapa, jolla tapahtuma järjestetään. Operatiivisessa kolmiossa eli toteuttamisen osuudessa mietitään tapahtuman järjestämistapaa, määritellään tapahtuman ohjelma sekä vastuuhenkilöt. Kun strategisen ja operatiivisen kolmion kaikki sakarat ovat tasapainossa ja ne laitetaan päällekkäin, syntyy tähti, Onnistunut tapahtuma. (Häyrinen & Vallo 2016, 121-127.)

Messujen suunnittelu käynnistyi maaliskuussa 2018, kun työryhmän kesken päätimme messujen nimen, ajankohdan ja paikan. Päätimme järjestää Opiskele – Työllisty -messut torstaina 1.11.2018 Hartolan Kunkku areenalla. Mallia tapahtumaan otimme valtakunnan tasolla järjestetyistä Studia-messuista, rajaten maantieteellisesti lähialueiden koulutus- ja työpaikat näytteilleasettajiksi. Järjestelyistä vastasivat Osaan!-hanke ja Pienten kuntien työkkäri -hanke yhteistyössä. Messuja varten koottuun työryhmään osallistuivat Osaan!-hankkeen hankeohjaaja Johanna Lindstam, Pienten kuntien työkkäri -hankkeesta työhönvalmentaja Sirpa Hallman ja yritysasiantuntija Kati Pajunen, Hartolasta etsivän nuorisotyöntekijä Tiina Kettu ja toimintakeskuksen sosiaaliohjaaja Heli Turve, Elämysten kuningaskunta – hankkeen projektipäällikkö Juhana Aalto ja jatko-opinto-ohjaaja Saija Kivelä Itä-Hämeen opistolta. Sysmästä työryhmään osallistuivat toimintakeskuksen vastaava ohjaaja Tiina Luhio sekä Sysmän nuorten työpajan työ- ja yksilövalmentaja Janne Rinne. Joutsaa edustivat Työvarikon vastaava työ- ja yksilövalmentaja Johanna Pajunen sekä Nuorten Työpaja -hankkeen työntekijä Päivi Boualem. Heidän lisäkseen työvalmentaja Lea Mäkinen toimi yhteyshenkilönä Pertunmaalle, joka oli myös mukana messuilla. Työryhmän jäsenet koostuivat alueen nuorisotyön ammattilaisista, joille kohderyhmä oli hyvinkin tuttu. Messujen työryhmä kokoontui ennen messuja viisi kertaa. Jokaisesta tapaamisesta kirjasimme muistion, jotta kaikki työryhmän jäsenet pysyivät järjestelyissä ajan tasalla.

Työryhmässä jaoimme vastuuta niin, että Johanna Lindstam vastasi oppilaiden kuljetusten järjestelyistä, lupa-asioiden hoitamisesta sekä toisen asteen oppilaitosten kysymisestä näytteilleasettajaksi. Sirpa Hallman ja Kati Pajunen hoitivat tiedotusta yritysten suuntaan

sekä järjestivät näytteilleasettajille lounaan. Markkinointia päätimme tehdä yhteisesti. Lisäksi jokainen työryhmän jäsen toimi välittäjänä omaan kuntaansa, jotta tieto kulki mahdollisimman monelle taholle ja jokaisessa kunnassa oltiin ajan tasalla messujen suhteen.

Messujen kävijöiksi päätimme kutsua Sysmän, Hartolan, Joutsan ja Pertunmaan 8.- ja 9.-luokkalaiset sekä aikuisten perusopetuksen oppilaat, koska heillä olisi tulossa yhteishaku ensi tai seuraavana keväänä. Lisäksi halusimme tarjota mahdollisuuden kaikille kiinnostuneille päästä tutustumaan messuihin, joten päätimme pitää avoimen yleisötilaisuuden klo 11-14. Kouluista selvitimme oppilaiden lukumäärät ja kilpailutimme heille linja-autokyydit. Lisäksi koulujen opinto-ohjaajien pyynnöstä oppilaille tehtiin leimapassit, johon oppilaat keräsivät messujen näytteilleasettajilta leimoja merkiksi siitä, että esittelypisteeseen oli tutustuttu.

Messuilla päätimme käyttää mahdollisimman paljon omaa osaamista sekä työllistää mahdollisuuksien mukaan nuoria. Mainosten teon hoiti nuorten työpajan mediapaja, juontajaksi pyysimme sysmäläisen lukio-opiskelija Emilia Junnilan, Kunkku areenan matotukseen saimme apuvoimia työpajoilta ja äänentoiston hoiti Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijat. Hartolan Yhtenäiskoulun kanssa teimme yhteistyötä niin, että näytteilleasettajat saivat lounastaa koulun ruokalassa.

Budjetti

Tapahtumabudjetissa pysytään, kun tapahtuma rajataan tarkasti eikä lähdetä rönsyilemään, kun suunnitelmat laaditaan huolella ja laskelmat tehdään realistisiksi. Messujen kulut on hyvä rajata jämptisti: suunnitteluvaiheessa jo päätetään, mitkä kustannukset kohdennetaan tapahtumalle. (Catani 2017, 24.)

Messut järjestimme yhteistyössä nuorten työpajojen sekä Sysmän ja Hartolan kuntien kanssa, joten esimerkiksi Hartolan Kunkkuareenasta ei tarvinnut maksaa vuokraa. Työpajanuoret olivat apuna kaikissa talkootöissä, eikä ulkopuolista työvoimaa tarvittu. Järjestysmiehet tulivat omista työntekijöistä, joten heille ei tarvinnut maksaa erikseen palkkaa. Messujen mainokset teki nuorten mediapaja ja markkinointia hoidimme työryhmän kesken omalla työajalla. Lisäksi messuilla oli Koulutuskeskus Salpauksen audiovisuaalisen viestinnän opiskelijat vastaamassa äänentoistosta osana omia opintojaan.

Suurin kustannus tuli linja-auto kyydeistä, jotka Osaan!-hanke tarjosi Sysmän ja Joutsan 8.- ja 9.-luokkalaisille. Niihin käytimme hankerahaa, jota oli varattuna tälle vuodelle 2000 €. Kuluja tuli myös näytteilleasettajien lounasruokailusta sekä lupa-asiakirjoista ja tapahtuman vastuuvakuutuksesta.

Lupa-asiat

Kokoontumislaki (530/1999, 2-3§) määrittelee, että yleisötilaisuudella tarkoitetaan yleisölle avoimia huvitilaisuuksia, kilpailuja, näytöksiä ja muita niihin rinnastettavia tilaisuuksia, joita ei ole pidettävä yleisinä kokouksina. Laissa säädetään myös, että yleisötilaisuus on järjestettävä rauhanomaisesti sekä osanottajien tai sivullisten turvallisuutta vaarantamatta ja heidän oikeuksiaan loukkaamatta. Tällaista tilaisuutta järjestettäessä on huolehdittava siitä, ettei kokoontumisesta aiheudu huomattavaa haittaa ympäristölle. Yleisötilaisuuden järjestäjän on tehtävä yleisötilaisuuden järjestämisestä kirjallinen ilmoitus järjestämispaikan poliisille vähintään viisi vuorokautta ennen tilaisuuden alkamista.

Messuista teimme poliisille alustavan ilmoituksen sähköpostilla ja varsinaisen yleisötilaisuusilmoituksen teimme kuukausi ennen messuja. Lisäksi pelastuslaitokselle teimme pelastussuunnitelman. Messut järjestimme koulupäivän aikana ja koululaiset tulivat messuille opinto-ohjaajien kanssa. Messut eivät juuri poikenneet tilan tavanomaisesta käytöstä ja Kunkku areenalla on olemassa päivitetty turvallisuussuunnitelma. Messuille ei myöskään ollut erityisiä liikennejärjestelyjä, koska Hartolan koululaiset kävelivät paikanpäälle ja Sysmän, Joutsan ja Pertunmaan koululaiset saapuivat linja-autoilla Kunkkuareenan parkkipaikalle. Näytteilleasettajille oli hyvät parkkitilat samalla parkkipaikalla. Tilaisuudessa ei myöskään tarjoiltu alkoholia eikä siitä aiheutunut meteliä naapurustolle.

Turvallisuus

Turvallisuusasiantuntija Jyri Paasonen toteaa Yleisötilaisuuksien Turvallisuus -oppaassaan, että yleisötilaisuuksien järjestämiseen saattaa liittyä monenlaisia turvallisuusriskejä, joista yksi merkittävimmistä on yleisön häiriökäyttäytyminen. Tilaisuuden koon ja luonteen mukaisesti kootulle turvallisuusorganisaatiolle oleellisinta on, että kaikilla siihen kuuluvilla on tiedossa niin oma vastuualueensa ja tehtävänsä kuin muut vastuuhenkilötkin. (Paasonen 2013, 7, 34.)

Tilaisuuden järjestäjän on huolehdittava myös tarvittavan ensiavun järjestämisestä tapahtumassa. Ensiapuvalmiudeksi riittää pienimuotoisissa ja vähäriskisissä tilaisuuksissa se, että paikalla on ensihoidon järjestämiseen tarvittavat välineet. Lisäksi järjestäjän vastuulle kuuluu tarvittavien vakuutusten ottaminen. (Paasonen 2013, 82.)

Näihin tilanteisiin varauduimme tekemällä katselmuksen Kunkkuareenalla sekä ottamalla vakuutusyhtiöstä tapahtumajärjestäjän vakuutuksen messupäivälle ja toimittamalla pelas-

tussuunnitelma Pelastuslaitokselle. Lisäksi messuilla oli mukana aikuisia, joilla on ensiapukoulutus sekä järjestysmiehet. Kunkkuareenalla on oma turvallisuussuunnitelma ja hallin suurin sallittu henkilömäärä on 2000 henkilöä.

Näytteilleasettajat ja ohjelma

Näytteilleasettajia varten Nuorten mediapaja Signaali teki messukirjeen, jota jaoimme keväällä 2018 sähköpostitse eri oppilaitoksiin sekä yrityksiin. Kesälomien jälkeen näytteilleasettajille vielä soitettiin ja pyydettiin mukaan, mikäli ilmoittautumista ei ollut tullut. Eri näytteilleasettajia oli messuilla yhteensä 38, pääasiassa toisen asteen oppilaitoksia sekä paikallisia yrityksiä. Kaksi viikkoa ennen messuja lähetimme näytteilleasettajille info-kirjeen, jossa oli koottuna kaikki oleelliset asiat messuihin liittyen, kuten ruokailu, pysäköinti ja messujen ohjelma. Lisäksi messupäivän aamuna kiersimme kaikki näytteilleasettajat kättelemässä ja toivottamassa tervetulleeksi. Samalla tiedustelimme, olivatko he tietoisia, että paikalle kutsutut oppilaat käyttävät leimapassia.

Messujen juontajaksi oli lupautunut sysmäläinen lukio-opiskelija Emilia Junnila, jonka kanssa yhdessä mietimme sopivia juontoja jo etukäteen. Lisäksi Emilian oli tarkoitus toimia myös haastattelijana messulavalla, jossa oli eri yritysten edustajia kertomassa omasta työstään sekä Hartolan, Joutsan, Sysmän ja Pertunmaan kunnanjohtajat haastateltavana. Suunnitelmat kuitenkin muuttuivat muutama päivä ennen messupäivää, kun Emilia sairastui eikä päässytkään juontotehtäviin. Messujen työryhmästä saimme kuitenkin järjestettyä uuden juontajan, Janne Rinteen. Oheisohjelmana Hartolan kunnan nuorisotoimi järjesti Kunkku areenalle korikiipeilyn, ja aulassa Sysmän 4H -yhdistys piti kioskia sekä Sanna Huuskonen keräsi messupalautetta.

Markkinointi

Tapahtumaviestinnän tärkeimmät tavoitteet ovat houkutteleminen, aktiivinen vuoropuhelu sekä informaation jakaminen. Vaikka messut ovatkin ilmaiset, nämä kaikki kolme viestinnän osa-aluetta piti hoitaa huolella. Huokutteluviestintä tarkoittaa messuvieraan kiinnostuksen herättämistä ja innostamista. Tavoitteena on, että vieras kokee messut niin mielenkiintoiseksi, että hän haluaa tulla paikalle. Onnistunut houkutteluviestintä saa ihmiset liikkeelle ja tekee messuista kiinnostavan myös median silmissä. (Catani 2017, 30.)

Työryhmässä päätimme, että teemme yhdessä messujen markkinointia sosiaalisessa mediassa ja Johanna Lindstam kirjoittaa messuista lehdistötiedotteen paikallislehtiin. Nuorten

työpaja Signaalin mediapaja teki messuille kaikki mainokset ja julisteet. Mainoksille emme antaneet liian tarkkoja ohjeita, vaan halusimme antaa työpajanuorille itselleen mahdollisuuden käyttää omaa osaamistaan ja ideoitaan. Häyrisen ja Vallon (2016, 21) mukaan lisääntyvä informaatiotulva aiheuttaa sen, että markkinointia viedään entistä enemmän sosiaaliseen mediaan. Mainostimme messuja ahkerasti kaikissa suosituimmissa sosiaalisen median kanavissa, joissa käytimme messujen omaa hashtagia #opiskeletyöllistymessut.

Lisäsimme messut menoinfo.fi -sivustolle sekä kaikkien mukana olevien kuntien nettisivuille tapahtumakalenteriin. Lehdistötiedote tavoitti paikallislehdistä Joutsan Seutu -lehden sekä Itä-Hämeen, joissa oli pienet jutut jo ennen messuja. Messupäivänä paikalle tuli neljä eri lehtitoimittajaa, jotka haastattelivat messukävijöitä ja kuvasivat messuja.

6.2 Messujen toteutus

Opiskele – Työllisty -messupäivä

Aloitimme messujen kokoamisen keskiviikkona 31.10. Levitimme Kunkku areenan lattialle suojamaton sekä kannoimme näytteilleasettajien pöydät areenaan sisälle sekä kasasimme esiintymislavan paikalleen. Lavan kasauksen yhteydessä totesimme, että lava on tyhjän näköinen ja kaipaa jotain somistusta. Siispä päätimme soittaa paikalliseen kukkakauppaan ja pyysimme heiltä apua. Kukkakaupan omistaja oli ystävällinen ja lainasi meille messupäivän ajaksi viherkasveja lavan reunustalle. Muutama näytteilleasettaja tuli laittamaan oman esittelypisteen valmiiksi jo keskiviikkona, koska heille oli luvattu, että esittelypöydän pääsee laittamaan valmiiksi jo messuja edeltävänä päivänä.

Messupäivänä 1.11.2018 avasimme Kunkku areenan ovet klo 7:00 näytteilleasettajia ja muita järjestelyjä varten. Näytteilleasettajista suurin osa saapui ennen yhdeksää ja laittoi oman esittelypöydän valmiiksi. Mukana olivat muun muassa Vääksyn Yhteiskoulun Ilmailulinjan lentosimulaatio sekä Hämeen ammatti-instituutin metsäalan oppilas metsurin asussaan. Lisäksi Koulutuskeskus Salpauksen kalatalouden opiskelijat sitoivat perhoja. Näytteilleasettajina oli lisäksi monia yrityksiä, kuten Hämeenmaa ja Insinöörityö Hentinen Oy sekä liittoja kuten Suomen Lukiolaisten liitto. Yhteensä näytteilleasettajia oli 38.

Sysmän, Hartolan, Joutsan ja Pertunmaan 8.- ja 9.-luokkalaiset sekä heidän valvojansa saapuivat messuille sovituilla linja-auto kyydeillä porrastetusti. Heitä oli yhteensä noin 250 henkilöä. Joutsan, Pertunmaan ja Hartolan oppilailla oli käytössään leimapassi, jonka avulla he kiersivät eri esittelypisteitä. Messujen juontaja Janne Rinne toivotti messuvieraat tervetulleeksi ja Hartolan kunnanjohtaja Merja Olenius piti virallisen avauspuheen. Lisäksi

messulavalla nähtiin kaksi haastattelua, kun Janne Rinne haastatteli Pertunmaan etsivää nuorisotyöntekijää sekä Insinöörityö Hentinen Oy:n työmiestä siitä, mitä he tekevät työkseen ja mitä ovat opiskelleet. Messuvieraille suunnattu ohjelmanumero oli Aino Tissarin puhe, jota varten oppilaat kuulutettiin lavan eteen kuuntelemaan. Aino oli tilattu esiintyjä Versostosta eli yrittäjyydestä kiinnostuneiden nuorten osuuskunnasta.

Janne Rinne avasi messut vielä uudestaan klo 11, kun ovet aukesivat kaikille kiinnostuneille. Sen jälkeen lavalla ei enää nähty ohjelmaa, koska messuvieraiden määrä väheni oleellisesti eikä haastatteluja katsottu tarpeelliseksi. Kävijöitä oli kolmen viimeisen tunnin aikana noin 50. Ennen messujen päättymistä kävimme kiittämässä kaikki näytteilleasettajat ja kysymässä tunnelmia messupäivästä.

Heti ovien sulkeuduttua aloitimme messujen purkamisen: kukat palautettiin kukkakauppaan, matot imuroitiin, pöydät kannettiin paikoilleen sekä käärittiin matot rullalle. Apuvoimina olivat työpajojen nuoret sekä messujen työryhmä. Näytteilleasettajille lähetimme vielä samana iltana sähköpostitse linkin messupalautteeseen, johon vastaaminen oli mahdollista seuraavan viikon ajan. Heti tapahtuman jälkeen kaikki on hyvin muistissa ja vastaaminen vaivatonta ja helppoa (Häyrinen & Vallo 2016, 225).

Onnistumiset ja kehityskohteet

Messujen onnistumista voidaan mitata kahdelta eri kantilta: käytännönjärjestelyjen arvioinnilla tai myynnin ja markkinoinnin näkökulmasta. Käytännönjärjestelyiden onnistumisen arviointia voidaan tehdä ohjelman, budjetin ja tekemisen näkökulmasta. Kuinka ohjelma ja tunnelma välittyivät yleisölle? Olivatko messut taloudellinen tai sosiaalinen menestys? Pysyttiinkö budjetissa ja kuinka paljon messut tuottivat kävijöilleen sosiaalista pääomaa, oppimisen ja verkostoitumisen muodossa? Onnistumisen arviointi on napakka yhteenveto käytännön järjestelyiden ja hyötyjen onnistumisesta. Pienimmillään riittää lista, jossa on plussat ja miinukset. Tämän lisäksi voi olla paikallaan palautekeskustelu työryhmän kesken viimeistään pari viikkoa messujen jälkeen. (Catani 2017, 132-133.)

Messujen järjestelyihin ja yleiseen tunnelmaan voimme olla tyytyväisiä. Messuille onnistuimme luomaan kivan, rennon tunnelman ja siitä saimme myös kiitosta päivän aikana. Yllätyksiä tuli vielä messuaamunakin, kun näytteilleasettajat alkoivat heti ensimmäisenä kyselemään kahvia. Työryhmässä oli kuitenkin hyvä henki ja toiminnan ihmisiä, joten kaikista yllätyksistäkin selvittiin kunnialla.

Suurimpana haasteena tuli juontajan peruminen muutama päivä ennen messuja, mutta omasta työryhmästä saimme siihen paikkaajaksi Janne Rinteen. Juontajan roolia jouduimme samalla pienentämään ja juontoja vähentämään, sillä Janne ei ollut valmis niin lyhyellä aikataululla ottamaan yhtä suurta roolia, mitä olimme alun perin juontajalle ajatelleet.

Messujen mainontaa teimme ahkerasti, mutta koululaisten lähdettyä pois, huomasimme ettei mainonta ollutkaan tavoittanut suurta yleisöä. Seuraavaa kertaa ajatellen mainontaan pitää satsata vieläkin enemmän, kuten ostamalla mainostilaa paikallislehdistä tai jakamalla mainoslehtisiä ihmisille suoraan käteen.

Messuja voimme pitää onnistuneina verkostoitumisen ja oppimisen näkökulmasta, sillä useampi nuori messukävijä löysi itselleen työpaikan ensi kesäksi sekä Hartolan nuorisovaltuusto sai muutamista nuorista uusia innokkaita jäseniä. Lisäksi Sysmän 4H-yhdistys sai messujen kioskista taloudellista hyötyä sekä yhdistykselle lisää näkyvyyttä Päijänteen lehteen tulleessa lehtijutussa. Samoin järjestävät hankkeet tulivat hyvin esille samassa lehtijutussa sekä Hartolan kunta.

6.3 Messupalaute

On tärkeää saada tietää, miten messukävijät kokivat tapahtuman, päästiinkö tavoitteisiin ja mitä olisi voitu tehdä toisin. Saatua palautetta verrataan lähtötilanteeseen eli siihen, mikä oli tapahtuman tavoite ja mitkä olivat mielikuvatavoitteet. Jokainen tapahtuma jättää kävijöilleen muistijäljen ja tunteen siitä, täyttikö tapahtuma odotukset vai ei. Messujen tehtävä on yksinkertaisuudessaan täyttää tai jopa ylittää ne odotukset. (Häyrinen & Vallo 2016, 224.)

Oppilaiden palaute

Opiskele – Työllisty -messujen eteisaulassa oli messupalaute -piste, jossa pyysimme messuvieraita (oppilaita) täyttämään lyhyen palautelomakkeen. Palautteesta arvioimme, olivatko messuvieraat saaneet riittävästi tietoa eri koulutus- ja työpaikkavaihtoehdoista sekä mitä he olisivat kaivanneet messuilta lisää, jäikö joku koulutusala tai muu tieto saamatta. Lisäksi lomakkeella arvioimme messujen tarvetta jatkossa. Ajatuksena oli, että mikäli yli puolet messupalautteen antajista olivat saaneet riittävästi tietoa koulutus- ja työpaikkavaihtoehdoista, voimme olla kokonaisuuteen tyytyväisiä.

Messupalautetta saimme yhteensä 88 kappaletta, joista 3 oli epäasiallisesti täytettyjä. Epäasiallisissa vastauksissa ei oltu vastattu lomakkeen kysymyksiin, vaan niihin oli kirjoitettu muuta kuin tapahtumaan tai palautteeseen liittyvää tekstiä ja ne hylättiin palautteiden lukuvaiheessa. Palautelomakkeen taustatietoina kysyimme vastaajan ikää sekä tämän hetkistä tilannetta, jolloin saatoimme poimia oman kohderyhmämme vastaukset palautteista. Palautteista jätimme huomioimatta 6 kappaletta, jotka eivät kuuluneet opinnäytetyömme kohderyhmään, kuten eläkeläiset tai työssäkäyvät. Palautteista 79 kappaletta oli peruskoulun 8.- tai 9.-luokkalaisten sekä aikuisten perusopetuksen oppilaiden täyttämiä.

Messupalautelomakkeet kävimme läpi erillisessä palautepalaverissa, jossa kirjasimme jokaisen vastauksen Excel-taulukkolaskentaohjelmaan, niin että kyllä ja ei -vastaukset olivat omissa soluissaan. Muutamissa palautelomakkeissa oli myös selkeästi ilmaistu, että vastaus oli en osaa sanoa, jolloin päätimme tehdä myös näille vastauksille oman solun. Valitsimme Excel -ohjelman, koska se osaa tehdä soluista suoraan taulukot.

Palautelomakkeessa kysyimme ensimmäiseksi, oliko vastaaja saanut riittävästi tietoa eri koulutus- ja työpaikkavaihtoehdoista (kuvio 1). Vastausvaihtoehtoina oli kyllä ja ei. Mikäli vastasi, että ei ollut saanut riittävästi tietoa, palautelomakkeessa oli jatkokysymys: mitä olisit kaivannut lisää. 74 vastasi, että olivat saaneet riittävästi tietoa messuilta ja kaksi vastaajaa olivat merkanneet rastin kyllä ja ei vastausten väliin eli eivät osanneet sanoa. Kolme vastaajaa ei mielestään saanut riittävästi tietoa, mutta eivät myöskään osanneet sanoa, mitä tietoa olisivat kaivanneet lisää.

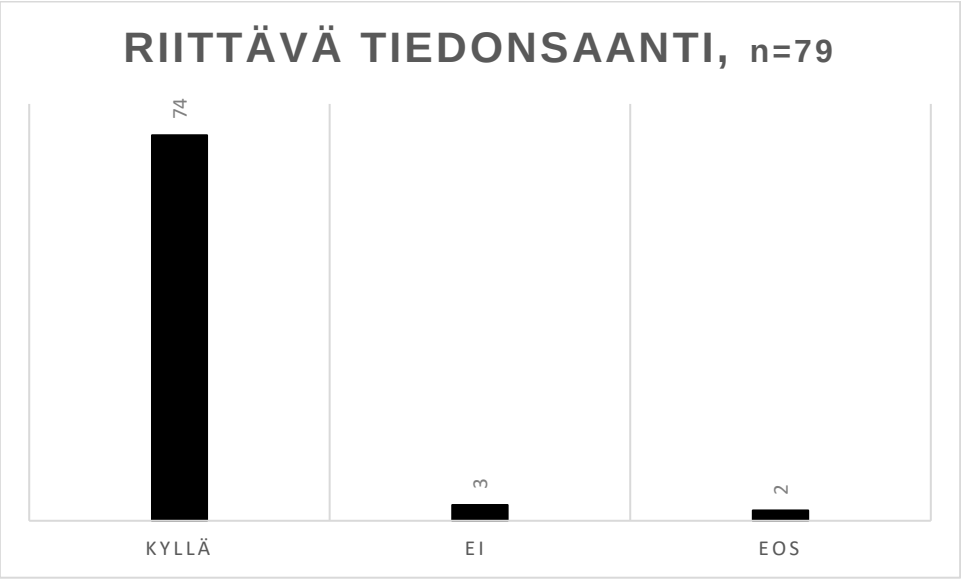

Kuvio 1. Messukävijöiden riittävä tiedonsaanti

Seuraavaksi kysyimme palautelomakkeessa, onko tällaiselle tapahtumalle vastaajan mielestä tarvetta jatkossa (kuvio 2). 67 vastaajaa oli sitä mieltä, että messut olisi hyvä järjestää uudestaan, kahdeksan vastaajan mielestä messuille ei ole jatkossa tarvetta ja neljä vastaajaa eivät osanneet sanoa (olivat merkinneet rastin palautelomakkeen kyllä ja ei -vastausten väliin).

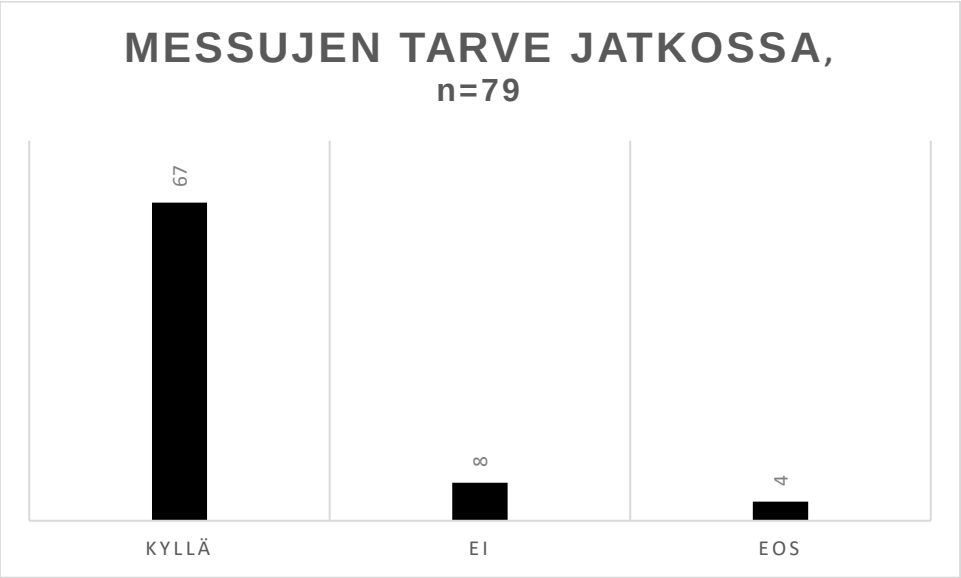

Kuvio 2. Messujen tarve jatkossa

Näytteilleasettajien palaute

Opiskele – Työllisty -messujen näytteilleasettajille tiedotimme jo etukäteen, että heiltä tullaan pyytämään palautetta messujen jälkeen sähköisesti. Palautekyselyn toteutimme Survey Monkey -kyselytutkimussovelluksella, koska sovellus on helppokäyttöinen ja uskoimme sen vaikuttavan positiivisesti vastaajien määrään. Lähetimme 36 näytteilleasettajalle sähköpostitse linkin kyselyyn. Lomakkeessa kysyimme näytteilleasettajien tyytyväisyyttä messujen ajankohtaan, tapahtumapaikkaan, tapahtuman kestoon, järjestelyihin (tiedotus ja ruokailu), ohjelmaan ja tunnelmaan. Näitä palautteita saimme yhteensä 19 kappaletta.

Kuviossa 3 on esitetty näytteilleasettajien vastaukset. Ensiksi kysyimme messujen ajankohtaa, johon 18 vastaajaa olivat tyytyväisiä ja yksi ei ollut tyytyväinen. Seuraavaksi kysyimme, oliko messujen tapahtumapaikka Kunkku areena näytteilleasettajien mielestä hyvä tapahtuman järjestämiseen. 16 vastaajaa oli paikkaan tyytyväisiä ja kolme ei ollut.

Messujen kesto oli klo 9-14. Näytteilleasettajista 14 mielestä kesto oli hyvä, viiden mielestä ei ollut. Messujen järjestelyihin (tiedotukseen ja ruokailuun) oli tyytyväisiä 16 näytteilleasettajaa ja kolme ei ollut tyytyväisiä. Messujen ohjelma oli 12 vastaajan mielestä hyvä ja seitsemän mielestä ohjelmassa oli parannettavaa. Messujen tunnelmaan olivat tyytyväisiä kaikki näytteilleasettajat paitsi yksi.

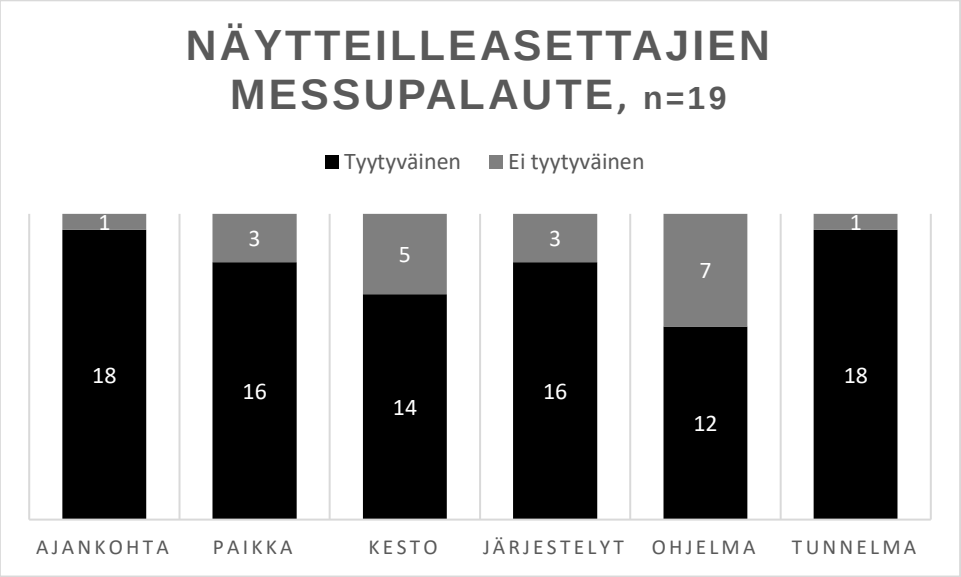

Kuvio 3. Näytteilleasettajien messupalaute

Lisäksi saimme näytteilleasettajilta suullista palautetta:

> *”Lisää oheisohjelmaa.”*
>
> *”Kiipeily oli hyvä. Halliin olisi mahtunut vielä yksi ohjelmanumero lisää.”*
>
> *”Hallissa ei mikrofoni kuulu. Vähemmän puhetta ja enemmän tapahtumapisteitä.”*
>
> *”Kiitos kivasta tapahtumasta.”*
>
> *”Mainostus ei tainnut onnistua, klo 11 (koululaisten) jälkeen heikosti väkeä paikalla.”*

”Messut oli oikein onnistuneet.”

”Messuilla oli hyvä tunnelma.”

Työryhmän palaute

Messujen jälkeen pidimme työryhmän kesken myös palautekeskustelutilaisuuden, jossa työryhmäläiset saivat vapaasti kertoa, miten messut heidän mielestään onnistuivat. Tilaisuudessa saimme seuraavanlaista palautetta:

”Yleisesti ottaen hyvät messut ja kiva tunnelma.”

”Monipuoliset näytteilleasettajat.”

”Pitäisi tehdä vielä parempaa yhteistyötä koulun kanssa.”

“Äänentoisto oli huono, juonnot eivät kuuluneet.”

”Messujen työryhmän sisäistä tiedotusta ja roolien jakoa parannettava.”

”Ruokailu ja sen järjestelyt olivat onnistuneet.”

Työryhmän palautteet kirjasimme muistioon, jonka lähetimme vielä kaikille luettavaksi ja kommentoitavaksi. Muistio on myös hyvä työväline seuraavalle työryhmälle, joka harkitsee vastaavanlaisen tapahtuman järjestämistä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda peruskoulun päättävien nuorten nähtäväksi lähialueen jatkokoulutus- ja työpaikkamahdollisuuksia. Yhteistyössä kahden hankkeen kesken järjestimme Opiskele – Työllisty -messut, jossa oppilaat pääsivät tutustumaan Päijät-Hämeen, Keski-Suomen ja Etelä-Savon eri oppilaitoksiin sekä lähialueella toimiviin yrityksiin.

Nuorten antaman messupalautteen pohjalta voimme todeta, että suurin osa peruskoulun päättävistä nuorista koki messut hyödyllisiksi ja he saivat riittävästi tietoa eri koulutus- ja työpaikkavaihtoehdoista. Nuorten mielestä olisi myös jatkossa tarpeellista järjestää vastaavanlainen tapahtuma.

Nuoriin liitetään useita uhkakuvia, joista jatkokoulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääminen merkitsee syrjäytymisvaaraa. Tärkeää on keskittyä tekijöihin, jotka auttavat yksilöitä ulos syrjäytymiskierteestä. (Kuronen 2010, 51.) Informaation jakamisella voidaan tukea nuoria ja heidän itsenäisiä päätöksiään ammatilliseen koulutukseen siirtymisestä ja sitä kautta työelämään kiinnittymisessä.

Kotiseutuunsa kiinnittyneet nuoret ovat valmiita valitsemaan ammattinsa kotiseudun asettamilla reunaehdoilla. Nuoret arvostavat opiskelemaan pääsyn helppoutta, läheisyyttä ja kotiseudulle työllistymistä. (Kuronen 2010, 49.) Mielestämme varsinkin pienillä maaseudun paikkakunnilla on erityisen tärkeää antaa nuorille mahdollisuus nähdä eri oppilaitosten koulutusvaihtoehtoja ihan konkreettisesti. On paljon hyödyllisempää ja tehokkaampaa, kun nuori pääsee itse kokeilemaan esimerkiksi lentosimulaatiota tai miltä metsurin vaatteet tuntuvat päällä. Kokeilemalla ja tutustumalla nuori voi löytää itseään kiinnostavan alan helpommin kuin selailemalla nettisivujen kautta koulutusaloja. Ei myöskään olisi taloudellisesti järkevää kuljettaa oppilaita tutustumaan kaikkiin lähialueiden oppilaitoksiin, kun messujen avulla saadaan tuotua oppilaitokset kerralla nuorten luo. Kokemusasiantuntijoina messuilla toimivien alan opiskelijoiden keskusteluista nuori saa parhaiten tiedon opinnoista, jolla on hänelle merkitystä. Työnantajien edustajien tapaaminen messuilla tuo työelämän lähemmäs nuoria ja kesätyöpaikan löytyminen voi tapahtua helposti messuilla. Nuorten saadessa rauhassa tutustua yrityksiin ja heillä tehtävään työhön, voi mielenkiinto uutta työtä kohtaan herätä. Myös tietoutta yritysten ja kuntien nuorille tarjoamista kesätyömahdollisuuksista oli kätevästi jaettavissa messuilla.

Yleisötilaisuuksien jälkeen on hyvä järjestää palautetilaisuus, jossa toimijat saavat kertoa, mielipiteensä tilaisuuden sujumisesta. Palaute voidaan hoitaa myös palautekyselyllä,

mutta parhaan tuloksen saa vuorovaikutteisella keskustelulla. (Paasonen 2013, 83.) Näytteilleasettajille lähetimme palautekyselyn, jossa he saivat arvioida määriteltyjä aiheita, kuten ajankohtaa, järjestelyjen toimivuutta ja tunnelmaa. Kyselylomakkeen lisäksi saimme kuitenkin myös palautetta tapahtuman aikana, välittömästi tapahtuman jälkeen sekä vielä sähköpostitse kyselylomakkeen lähetettyämme. Palautekyselyssä olisikin ollut hyvä huomioida myös vapaan palautteen antamisen mahdollisuus, jotta näytteilleasettajien esiin tuomia kehitysideoita olisi voitu koota systemaattisemmin jatkotyöskentelyä varten. Työryhmälle järjestimme oman palautekeskustelun, jossa työryhmä antoi palautteensa rakentavassa hengessä vuorovaikutteisesti. Keskustelussa esille nousseiden kehitystarpeiden kirjaaminen muistioon toimii työvälineenä uudelle messujen järjestäjien työryhmälle. Näytteilleasettajien ja työryhmän palautteista voimme todeta, että messujen järjestelyt, ajankohta sekä yleinen tunnelma olivat onnistuneet. Kehitettävää sen sijaan on messujen ohjelman sisällössä ja tapahtuman kestossa sekä tapahtumamarkkinoinnissa. Voimme siis todeta, että messujen konsepti oli onnistunut, mutta sen sisältöä pitäisi jatkossa parantaa. Näillä ensimmäistä kertaa järjestetyillä messuilla todennettiin, että tällaiselle konseptille on tarvetta maaseudun nuorten koulutusvalintojen esiintuomiseksi ja että sen sisältöä voidaan muokata tarpeen mukaan ajankohtaisemmaksi ja houkuttelevammaksi.

Jatkossa tapahtuman järjestämiseksi olisi hyvä laajentaa koulutusalojen esittelyjä, varsinkin nyt kun tutkintorakenteet ovat muuttumassa tutkintomäärien pudotessa yli puolella. Eri koulutusalojen ja työnantajien messuille osallistuminen yhteistyönä voisi tuoda uudenlaisen konkreettisen näkökulman oppilaille. Messuille kutsuttavien oppilaiden saapumisen porrastamisella voidaan tapahtumasta luoda sellainen, ettei näytteille asettelijoiden pisteille muodostuisi suurta ruuhkaa, vaan jokaisella olisi mahdollisuus osallistua rauhassa pisteillä esittelyyn.

8 POHDINTA

Tavoitteemme oli järjestää peruskoulun päättäville nuorille Opiskele – Työllisty -messut yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa. Messujen avulla autoimme maaseudun nuoria jatko-opintopaikkojen valinnassa sekä edesautoimme nuorten työllistymismahdollisuuksia tuomalla yhteen nuoret ja paikalliset työnantajat. Näytteilleasettajat lähtivät mukaan melko kattavasti lähiseudun oppilaitoksista ja työnantajista, joten messuista muodostui monipuolinen ja sopivan kokoinen, tunnelmaltaan erinomainen tapahtuma. Tulevia messuja varten huomion kiinnittäminen tapahtuman markkinointiin on oleellista muun yleisön huomion herättämiseksi.

Nuorten kasvun ja kehityksen ollessa kiivaimmillaan, odotetaan heidän tekevän elämässään samaan aikaan vaikeita ja kauaskantoisiakin ratkaisuja valitessaan jatkokoulutusalaa. Maaseudun nuorilla tilanne on usein vaikeampi kuin kasvukeskuksissa asuvilla ikätovereillaan. Nuoren toivoma jatkokoulutus saatetaan järjestää niin kaukana kotoa, että nuori joutuu muuttamaan toiselle paikkakunnalle koulutuksen perässä ja itsenäistymään, vaikkei voimavaroja siihen vielä ole olemassa. Lähellä järjestetty lukio-opetus saattaa houkutella turvallisena vaihtoehtona, jotta kotona asuminen olisi vielä mahdollista. Nuorisobarometrin 2017 lisäotoksessa tutkittiin koulutuksellisen yhdenvertaisuuden toteutumista liittyen alueellisiin eroihin nuorten osaamisessa sekä koulutuspalvelujen saatavuudessa. Tutkimuksen mukaan maaseudun nuorille on tyypillisempää jatkaa perusopetuksen jälkeen ammatilliseen koulutukseen kuin lukioon. Esimerkiksi vuonna 2016 maaseudun peruskoulun päättäneistä lukio-opetuksessa jatkoi 46 prosenttia ja ammatillisessa koulutuksessa 49 prosenttia, kun muiden alueiden vastaavat luvut olivat päinvastaisia. (Nuorisobarometrin lisäotos 2017, 30.)

Mahdollisuudet opintoihin saattavat olla suuressa ristiriidassa omien toiveiden kanssa. Lisäksi toisen asteen koulutuspaikkojen väheneminen tarkoittaa maaseudun nuorille koulutusmahdollisuuksien etääntymistä edelleen (Nuorisobarometrin lisäotos 2017, 9). Onkin tärkeää, että nuori saisi etukäteen riittävästi tietoa erilaisista opiskelumahdollisuuksista lähialueillaan, opiskelun tukimuodoista ja konkreettisen käsityksen eri koulutusaloista, jotta oman polun löytyminen helpottuisi. Yllättävää on kuitenkin, että Nuorisobarometrin lisäotoksen (2017) mukaan maaseudun nuorilla etäisyys toisen asteen oppilaitokseen ei näytä olevan yhteydessä koulutusalan valintaan, vaan oma kiinnostus vaikuttaisi siihen enemmän. Myöskään mahdolliseen opintojen keskeytykseen ei vaikuttanut nuorten mielestä se, että koulumatka olisi ollut liian pitkä, vaan pojat mainitsivat keskeytyksen syyksi lähinnä heikon opintomenestyksen tai huonon kouluviihtyvyyden. Keskeytyksen syinä oli

samoja syitä kuin muualla asuvillakin, ainoastaan tyttöjen osalta eroa oli siinä, että maaseudulla jääminen kotiin lapsen kanssa oli keskeytyssyynä suurempi kuin muualla asuvilla. Epäselväksi kuitenkin jää, rajaavatko maaseudun nuoret lähtökohtaisesti etäällä olevia aloja ja opiskelupaikkoja pois vaihtoehdoistaan tiedostamattaan, koska itseä kiinnostava ala vaikutti koulutusalan valintaan heillä hieman vähemmän kuin muiden alueiden nuorilla. On myös mahdollista, että keskeyttämisenkin taustalla on väärän koulutusala valinnan lisäksi osittain rajalliset koulutusmahdollisuudet ja pitkät etäisyydet. (Nuorisobarometrin lisäotos 2017, 33-35, 43.)

Oman koulutusalan valinnassa voi auttaa, kun tietoa saa laajalti lähiseudun toimijoilta. Tiedon hankkimiseen paikallisesti järjestetyt opiskelumessut antavat paremman lähtökohdan verrattuna valtakunnallisella tasolla järjestettäviin messuihin. Paikalliset messut yhteistyössä alueen peruskoulujen kanssa järjestettynä myös tavoittavat kohderyhmän kokonaisuudessaan kerralla. Kouluissa on helppo jatkaa opinto-ohjaajien ja muiden opettajien kanssa ammatinvalintakysymysten pohtimista messujen pohjalta. Lisäksi kerran järjestettyjen messujen konsepti on helposti toteutettavissa ja muunneltavissa tulevaisuudessa, mikäli yhteistyö tahot haluavat muodostaa messutapahtumasta vuosittaisen jatkumon.

Messuilla oli näytteille asettelijoiden mukana myös eri koulutusalojen opiskelijoita, jotka toivat oman näkökulmansa opiskeluun. Nuoret saivat heitä haastattelemalla totuudenmukaisen kuvan koulutusalasta ja opinnoista. Näkökulmana se oli ajankohtaista, koska ammatillisessa koulutuksessa Suomessa on tällä hetkellä meneillään suuria muutoksia itseohjautuvuuden ja työelämässä oppimisen suuntaan. Opetus- ja kulttuuriministeriön ammatillisen koulutuksen reformi on yksi hallituksen kärkihankkeista. Sen myötä yhdistetään lait ammatillisesta peruskoulutuksesta sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta, lisätään työpaikoilla tapahtuvaa oppimista ja yksilöllistetään opintopolkuja. Reformin myötä jokaisen opiskelijan tulisi saada paremmin yksilökohtaisempaa tukea opintoihinsa henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman eli HOKSin laadinnalla. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018.)

Koulutusleikkaukset ovat synnyttäneet keskustelua siitä, pystytäänkö riittävää tukea oppilaitoksissa järjestämään ja vaaditaanko opiskelijoilta itseohjautuvuutta liikaa? Maaseudulta tuleva nuori tarvitsee tukea sekä opinnoissaan että elämänhallinnassaan. Jollei riittäviä tukitoimenpiteitä pystytä järjestämään, kasvaa riski opintojen keskeytykselle.

Syrjäytymisvaara kasvaa, mikäli nuorella on taustallaan jo muita syrjäytymisen riskitekijöitä, kuten oppimisvaikeuksia. Opetushallituksen (2018) mukaan opiskelijalla on kuitenkin reformin myötä oikeus saada tarvittavaa tukea ja ohjausta opinnoissaan myös opintovalmiuksia tukevien opintojen avulla. Lisäksi erityisen tuen ja vaativan tuen tavoitteena on

tarjota jokaiselle perusopetuksen päättäneelle mahdollisuus koulutukseen yksilöllisten tavoitteiden mukaisesti joko valmentavassa koulutuksessa tai tutkintokoulutuksessa. (Opetushallitus 2018.)

Koulutusuudistusten myötä oppilaitokset voisivat panostaa enemmän myös koulutusalojensa markkinointiin jalkautumalla alueidensa peruskouluihin. Oppilaitokset voisivat järjestää omia pienoismessuja lähellä sijaitsevissa peruskouluissa yhteistyössä omien opiskelijoidensa kanssa. Tällöin koulutusaloihin ja oppilaitoksiin tutustuminen onnistuisi jo yläkoulun alemmillakin luokilla ja omien valintojen tekemiseen olisi enemmän aikaa. Matalalla kynnyksellä oman koulun tiloissa voisi koulutusaloihin tutustuminen sekä kokemusasiantuntijoiden haastattelu olla nuorelle helpompaa ja luontevampaa kuin isommassa mittakaavassa toteutetuilla messuilla.

LÄHTEET

Aaltonen, S., Hiilamo H., Koskenvuo K., Määttä, A., Pyykkönen, J. & Räsänen, T. 2017. Nuorten osallisuuden edistäminen Selvitysmiehen raportti [viitattu 18.11.2018]. Saatavissa: https://nuorisotakuu.fi/documents/3924414/4306153/Nuorten-osallisuuden-edistaminen.pdf

Aapola, S. ja Ketokivi, K. (toim.). 2014. Polkuja ja poikkeamia: aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusseura.

Airaksinen, T. ja Vilkka, H. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Anttila, A-H., Kuussaari K. & Puhakka, T. (toim.). 2010. Ohipuhuttu nuoruus? Nuorten elinolot -vuosikirja. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL sekä Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta, Nuora [viitattu 11.9.2018]. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80119/6009360f-eeec-4da7-b1d0-1311124fed43.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Cacciatore, R. & Karukivi, M. 2014. Mieletön fiilis. Hyvän mielen käsikirja. Helsinki: Tammi.

Catani, J. 2017. Onnistunut yritystapahtuma: järjestäjän käsikirja. Helsinki: Alma Talent Pro.

Ely-keskus 2017. Häme työllisyyskatsaus. [viitattu 18.11.2018]. Saatavissa: http://www.ely-keskus.fi/documents/10191/21608023/Ty%C3%B6llisyyskatsaus+tammikuu+2017/a23975fe-9c85-4f8d-8033-8b9f49327429

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannus-osakeyhtiö Tammi.

Häyrinen, E. & Vallo, H. 2016. Tapahtuma on tilaisuus. Helsinki: Tietosanoma.

Juvonen, T. 2015. Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen. Nuorten toimi-juuden rakentuminen etsivässä työssä. Nuorisotutkimusverkosto.

Kairaluoma, L., Kiiveri, L. & Määttä, S. (toim.) 2014. Otetta opintoihin. Porvoo: Niilo Mäki instituutti.

Kokoontumislaki 530/1999. Finlex 2018. [viitattu 17.4.2018]. Saatavissa: https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990530

Kuikka, P., Närhi, V. & Seppälä, H. (toim.) 2010. Laaja-alaiset oppimisvaikeudet. Porvoo: Niilo Mäki instituutti.

Kuntalaki 410/2015. Finlex 2018. [viitattu 17.4.2018]. Saatavissa: https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kuntalaki

Kuronen, I. 2010. Peruskoulusta elämänkouluun. Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämänkulusta peruskoulun jälkeen. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä. Kasvatustieteiden tiedekunta [viitattu 19.6.2018]. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/37594/978-951-39-3890-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Laki nuorista rikoksentekijöistä 262/1940. Finlex 2018. [viitattu 20.6.2018]. Saatavissa: https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1940/19400262

Laki nuorista työntekijöistä 998/1993. Finlex 2018. [viitattu 20.6.2018]. Saatavissa: https://www.finlex.fi/fi/laki/akup/1993/19930998?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=998%2F1993

Lämsä, A-L. 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Väitöskirja. Oulun yliopisto. Oulu. Kasvatustieteiden tiedekunta [viitattu 19.6.2018]. Saatavissa: http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789514290213.pdf

Martikainen, L. (toim.). 2015. Mitä se sulle kuuluu?: nuoren elämän valinnat puntarissa. United Press Global.

Marttunen, M., Huurre, T., Strandholm, T. & Viialainen, R. (toim.). 2013. Nuorten mielenterveyshäiriöt. Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Terveyden-

ja hyvinvoinnin laitos. [viitattu 21.11.2018]. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110484/THL_OPA025_2013.pdf?sequence=1

Mäkäräinen, S. 2012. Itsenäistyminen. A-klinikkasäätiö. [viitattu 18.11.2018]. Saatavissa: https://nuortenlinkki.fi/tietopiste/tietoartikkelit/mielenterveys/itsenaistyminen

Niemi, P. 2016. Ohjaus ja oppilaiden urapohdinta. Turkulaisten peruskoulun päättöluokkalaisten ohjauskokemukset urapohdinnan selittäjinä. Väitöskirja. Turun yliopisto. Turku. Kasvatustieteiden tiedekunta [viitattu 4.6.2018]. Saatavissa: http://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/124526/AnnalesC423Niemi.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Nuorisobarometri 2015. Arjen jäljillä. [viitattu 20.11.2018]. Saatavissa: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2016/01/Nuorisobarometri_2015_ISSUU.pdf

Nuorisobarometri 2017. Opinpolut ja pientareet. [viitattu 21.5.2018]. Saatavissa: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2018/03/Nuorisobarometri_2017_WEB.pdf

Nuorisobarometri 2017 lisäotos. Opinpolut ja pientareet harvaan asutuilla alueilla. [viitattu 8.11.2018]. Saatavissa: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2018/08/Nuorisobarometri_2017_Lisäotos_.pdf

Nuorisolaki 1285/2016. Finlex 2018. [viitattu 20.6.2018]. Saatavissa: https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=nuorisolaki

Nuorisotakuu 2013. Tietoa nuorisotakuusta. [viitattu 20.6.2018]. Saatavissa: https://nuorisotakuu.fi/tietoa-nuorisotakuusta

Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. [viitattu 4.6.2018]. Saatavissa: https://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Opetushallitus 2018. Reformin tuki. [viitattu 27.10.2018]. Saatavissa: https://www.oph.fi/reformintuki

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018. Hankkeet ja säädösvalmistelu. Ammatillisen koulutuksen reformi. [viitattu 27.10.2018]. Saatavissa: https://miniedu.fi/amisreformi

Osaan!-hanke. 2018. Sysmän 4H-yhdistys. [viitattu 30.7.2018]. Saatavissa: https://sysma.4h.fi/hankkeet/osaan-hanke/

Paasonen, J. (toim.). 2013. Yleisötilaisuuksien turvallisuus. Helsinki: Tietosanoma.

Pietinen, K. 2018. Tietosuojavastaava. Hartolan kunta. Haastattelu 29.10.2018.

Reivinen, J. & Vähäkylä, L. (toim.). 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Gaudeamus.

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016. [viitattu 29.10.2018]. Saatavissa: https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2017. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. [viitattu 27.10.2018]. Saatavissa: http://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/docs/Talentia_Etiikka-opas_2017.pdf

Tikkanen, K. 2012. 15-20 -vuotiaiden nuorten toivo, sen ylläpitäminen ja vahvistaminen. Väitöskirja. Tampereen yliopisto, terveystieteiden yksikkö. Saatavissa: http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66879/978-951-44-8736-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tilastokeskus 2018. Ammatillisen koulutuksen erityisopiskelijat erityisopetuksen toteutuspaikan mukaan 2004–2016. [viitattu 17.9.2018]. Saatavissa: https://www.stat.fi/til/erop/2017/erop_2017_2018-06-11_tau_009_fi.html

Tilastokeskus 2018. Peruskoulun oppilaat ja päättötodistuksen saaneet maakunnittain 2017. [viitattu 19.6.2018]. Saatavissa: https://www.stat.fi/til/pop/2017/pop_2017_2017-11-14_tau_001_fi.html

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. [viitattu 27.10.2018]. Saatavissa: http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Työ- ja elinkeinoministeriö 2015. Nuorisotakuu-työryhmän loppuraportti ja suositukset jatkotoimiksi. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. [viitattu 20.6.2018]. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74962/TEM-jul_19_2015_web_19032015.pdf?sequence=1

Työttömyysturvalaki 30.12.2002/1290. Finlex 2018. [viitattu 20.6.2018]. Saatavissa: https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20021290

Vipunen. Opetushallinnon tilastopalvelu. 2018. [viitattu 19.6.2018]. Saatavissa: https://vipunen.fi/fi-fi/yhteiset/Sivut/Koulutukseen-sijoittuneet.aspx

LIITTEET

Liite 1: Messupalaute -lomake

LIITE 1

Messupalaute

Ikä:_____

Paikkakunta:_____

Elämäntilanne (ympyröi):

a) koululainen / peruskoulu 8.- tai 9.-luokka
b) koululainen / aikuisten perusopetus
c) työssä
d) työtön
e) opiskelija (ammattikoulu, amk, yliopisto, tms.)
f) muu, mikä? _____

1.Saitko messuilta riittävästi tietoa eri koulutus- ja työpaikkavaihtoehdoista (ympyröi)?

kyllä ei

2. Jos vastasit ei, mitä olisit kaivannut lisää?

_____
_____

3. Onko tällaiselle tapahtumalle mielestäsi tarvetta jatkossakin (ympyröi)?

kyllä ei